

# AANBIEDINGSBRIEF GEMEENTEREKENING 2016

ONDER EMBARGO TOT 7 JUNI 12.00

---

## RAADSVORSTEL REKENING 2016

### INHOUDSOPGAVE

1. Aanbiedingsbrief .....	2
2. Financiële resultaten en financiële positie .....	7
2.1 Inkomsten en uitgaven per programma .....	7
2.2 Rekeningresultaten .....	8
2.2.1 Resultaten .....	8
2.3 Afwijkingen ten opzichte van Voortgangsrapportage 2016-II .....	24
3. Voorstellen .....	30
3.1 Voorstel bestemming rekeningresultaat 2016 .....	30
3.2 Voorstel bestemming reserve Extra beleid en overige reserves .....	33
3.3 Voorstel instellen en opheffen van reserves en voorzieningen .....	33
3.4 Begrotingswijziging .....	34
Bijlagen .....	35
1. Overzicht en toelichting voorstellen bestemming rekeningresultaten .....	35
2. Overzicht en toelichting voorstellen bestemming reserves Extra Beleid en wijzigingen in de reserves .....	51
3. Overzicht en toelichting nieuw in te stellen, op te heffen reserves en voorzieningen .....	54



## 1. Aanbiedingsbrief

Hierbij ontvangt u de gemeenterekening 2016. U treft daarin de beleids- en financiële resultaten over het afgelopen jaar aan gespiegeld aan de begroting 2016. De meest opmerkelijke ontwikkelingen zijn hieronder uitgelicht.

### *Uitvoering plannen in lijn met begroting*

We sloten 2016 af met een positief resultaat van 1,3 miljoen euro na bestemming van de middelen waartoe uw raad eerder besloot. We zagen in belangrijke mate kans voorgenomen plannen en beleid uit te voeren met overwegend goed resultaat. Wat valt ons terugkijkend over het afgelopen jaar het meeste op?

- **Werk en Inkomen:** Met 1.740 afspraakbanen hebben we als arbeidsmarktregio bijna dubbel zoveel mensen naar werk toegeleid als begroot. We intensiverden onze inzet op maatschappelijke participatie. Het aantal bijstandsdossiers nam licht toe als gevolg van onder meer de instroom van statushouders, maar steekt gunstig af bij de landelijke tendens. Innovatieve projecten op het gebied van parttime ondernemen en schuldhulpverlening pakten goed uit.
- **Economie:** Het aantal banen groeide met 1,5% (landelijk 1,1%) tot 134.235. Daarmee liggen we op koers voor wat betreft de binnen G-kwadraat geformuleerde doelstellingen. Het aantal faillissementen neemt de laatste twee jaren af; het aantal nieuwe bedrijfsvestigingen en starters toe. Onder meer via StartupDelta heeft Groningen zich als 'start-up city' goed weten te profileren. Het succes van onze inspanningen binnen de Economische Agenda en G-kwadraat meten we verder af aan de toenemende multiplier (van 7,9 naar 8,5). Dat betekent dat iedere euro die wij investeren een investering van 8,5 euro van derden genereert. Voor kennisprojecten is dit effect nog groter. Met nieuwe winkelformules en minder leegstand is Groningen aantrekkelijker geworden voor bezoekers. Dat steeds meer mensen Groningen weten te vinden, blijkt ook uit de bezoekersaantallen van spraakmakende exposities in het Groninger Museum (David Bowie en Rodin; samen goed voor meer dan 290.000 bezoekers), toenemende consumentenbestedingen en een groter aantal hotelovernachtingen.
- **Onderwijs:** Met zijn Nobelprijs voor de Chemie zette Ben Feringa Groningen hoogstpersoonlijk nog steviger op de kaart als onderwijsstad, City of Talent en 'smart city'. Ons kansenbeleid is de pijler onder een stabiele positieve ontwikkeling van de prestaties van leerlingen in onze stad. Nieuwe initiatieven in het onderwijs ondersteunden we via de onderwijsateliers en op die manier stimuleerden we de onderlinge samenwerking tussen de verschillende onderwijspartners. Voorbeelden zijn het programmeren in het basisonderwijs en de vorming van een academische onderwijswerkplaats, waarin wetenschap en praktijk bij elkaar worden gebracht. We hebben daarnaast verschillende initiatieven ondernomen om het aantal voortijdig schoolverlaters verder terug te dringen. Een speciaal VO-WIJ team ondersteunt de leerlingen in het voortgezet onderwijs en hun scholen. Het resultaat? Het aantal thuiszitters is afgelopen jaar sterk afgenomen.
- **Welzijn, gezondheid, zorg en Vernieuwing Sociaal Domein:** Trots zijn we op de 11 WIJ-teams die in de loop van vorig jaar actief zijn in de stad. We boekten stevige

voortgang in de doorontwikkeling en de professionalisering. We werkten hard aan de inrichting van de WIJ-organisatie en de bijbehorende governance-structuur, de bepaling van de (kern)functies en de ontwikkeling van het gemeentelijk opdrachtgeverschap. De toekomst van WIJ Groningen zien we als zelfstandige stichting met een duidelijke coöperatieve opdracht. We ondersteunden initiatieven van instellingen en bewoners, die we in aantal zagen toenemen. Ook de behoefte aan reguliere ondersteuning, zoals vervoer- en woonvoorzieningen, dagbesteding en jeugdhulp nam toe. Om te zorgen voor een soepele overgang in ondersteuning van jongeren en knelpunten op te lossen als gevolg van de overgang van 18- naar 18+ hebben we een jongerenaanpak ontwikkeld. Een aanpak die met veel interesse uit het land wordt gevolgd. We zetten intensief in op de aanpak van kindermishandeling onder meer via de verdere implementatie van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Vermeldenswaardig is zeker het (nagenoeg) behalen van de taakstelling voor de huisvesting van vergunninghouders. Ten tijde van de enorme piek in de toestroom van vluchtelingen toonden we onze gastvrijheid in de vorm van een noodopvang voor 550 mensen, in afwachting van de start van hun asielprocedure.

- **Sport:** We ontwikkelden een nieuw Meerjarenprogramma Sport en Bewegen voor de periode tot 2020 en daarmee samenhangend een (co-)investeringsfonds voor sportaccommodaties. We zijn begonnen met de uitvoering hiervan. Daarnaast verrichtten we onderzoek naar de behoefte aan accommodaties en zorgden we voor doorontwikkeling van het beleidskader voor Bslim.
- **Cultuur:** Onze aandacht ging in belangrijke mate uit naar het inrichten van de Cultuurnota 2017-2020 en het gezamenlijke uitvoeringsprogramma van Groningen, Leeuwarden, Emmen, Assen en de drie noordelijke provincies als onderlegger voor de convenantafspraken met de minister. We zetten de ontwikkeling van het cultuurcluster in het Ebbingekwartier in gang, waarmee we zorgen voor huisvesting van Club Guy & Roni, Het Houten Huis, De Steeg en de Noorderlingen. Met de subsidiëring van de nieuwe organisatie Grand Futura is een nieuwe start gemaakt voor programmering van het Grand Theatre. We legden een basis voor de doorontwikkeling van het Noordelijk Scheepvaartmuseum tot historisch museum en onderzochten de mogelijkheden voor nieuwe huisvesting van Vrijdag.
- **Verkeer:** We plaatsten de fiets met succes centraal door slimme routes te ontwikkelen, gedragscampagnes en het Nationale Fietscongres. We bereidden de ombouw van de Zuidelijke Ringweg voor. We zagen het Openbaar Vervoer in stad en regio flink groeien; het nieuwe Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) doet het daarbij goed. We zetten in op verkeersveiligheid onder meer door samen met scholen te werken aan gedragsverandering van verkeersdeelnemers.
- **Wonen:** We zagen het vertrouwen op de woningmarkt groeien en ook de druk toenemen. Er is veel belangstelling voor nieuwbouw en kavels. De hoge druk op de woningmarkt, in combinatie met de toename van het aantal gezinnen dat moeizaam een woning kan vinden in de stad en naar de regio verhuist, betekent dat we aan de slag moeten met nieuwbouw. We spreken de NAM en NCG nadrukkelijk aan op de vertraging en meerkosten als gevolg van aardbevingsbestendig bouwen en stellen ons daarin constructief op. Samen met particuliere beleggers en

woningcorporaties zorgden we voor 1000 nieuwe wooneenheden voor jongeren. We lanceerden de campagne Lang zult u leven, die moet bijdragen aan langer zelfstandig thuiswonen. Ook werkten we aan verduurzaming van woningen in de stad. Daar ligt nog een belangrijke opgave die we met de corporaties en de particuliere woningbezitters zullen moeten oppakken.

- **Kwaliteit van de leefomgeving:** Onze BORG-ambities hebben we gehaald. Er is sprake van een verder toenemend aantal bewoners dat actief betrokken is bij (het onderhoud van) de eigen woonomgeving. We realiseerden bovendien een toename van hergebruik van materialen en een vermindering van de gemiddelde hoeveelheid restafval per bewoner.
- **Veiligheid:** De stad is nog veiliger geworden, zowel gelet op de beleving van bezoekers in het uitgaansgebied Poelestraat/Peperstraat, als op het aantal geregistreerde geweldsincidenten en woninginbraken. Samen met OM, politie, WIJ-teams en woningcorporaties hebben we circa 600 professionals getraind in het herkennen van signalen die wijzen op radicalisering. Daarnaast hebben we intensief samengewerkt met Belastingdienst, politie en OM om ondermijnende criminaliteit aan te pakken.
- **Stadhuis en Stadjer:** Onder meer door professionalisering van het KCC, inzet van social media, webcare en kennismanagement hebben we de dienstverlening aan onze burgers weten te verbeteren. Sinds maart 2016 communiceert de gemeente met burgers via WhatsApp, dit is een laagdrempelige toegang tot de gemeente Groningen ('de gemeente in je broekzak') waar mensen snel antwoord krijgen op hun vragen. De gemeentelijke Facebookpagina kent niet alleen een hoog bereik (de 20.000ste volger eind 2016!) maar ook een hoge interactiegraad. De (eerste gemeten) klanttevredenheidsscore over de gemeentelijke dienstverlening is een 7,2.
- **Integraal gebiedsgericht werken:** Het lukt ons steeds beter om opgave en programma dichter bij de wijk, de bewoners en de daar aanwezige partijen te brengen en verantwoordelijkheden over te dragen. Wat betreft ons doelbereik kunnen we goede voortgang melden, getuige de uitgevoerde en lopende projecten, activiteiten en de aangekondigde visie-ontwikkelingen in de diverse gebiedsprogramma's. Mooie voorbeelden betreffen de Toekomstvisie A-kwartier, de doorontwikkeling van het wijkbedrijf Selwerd, de aandacht voor de opvoed- en armoedeproblematiek in de Oosterparkwijk (het uitvoeringsprogramma "Oosterpark in Verbinding"), de Buurtsamenwerking De Wijert/Helpman en initiatieven op het vlak van zelfbeheer in Stadsdeel Oost. Daarnaast gaan we nieuwe impulsen geven aan de wijkvernieuwing. We hebben daartoe onder de titel "prioritaire wijken" met de woningbouwcorporaties afgesproken om te komen tot een gelijktijdige, gezamenlijke inzet op verbetering van de woningvoorraad en de woonomgeving. We starten een gezamenlijke aanpak voor in eerste instantie Beijum, Indische Buurt/De Hoogte, De Wijert-Noord en Selwerd, met de bedoeling om deze impulsen later te verbreden naar andere wijken met een hoog corporatief bezit.
- **Duurzaamheid:** Met het energieprogramma hebben we een grote stap voorwaarts gezet. We verkenden samen met partners in stad en regio de route naar een

energie-neutrale regio. Tegelijk kwamen de verschillende sporen, na jaren van voorbereiding, in een fase waarin uitvoering en opschaling kan plaatsvinden. Dat geldt met name voor het thema warmte, door het besluit te starten met het geothermieproject en een integrale aanpak per wijk/buurt. We staan aan de vooravond van een grote opschaling van zonne-energieprojecten. We hebben fors geïnvesteerd in vervolgplannen voor warmte, zon en energiebesparing bij bedrijven, terwijl ook de Gresco resultaten boekt. Daarnaast voerden we een scan uit naar de manier waarop op verschillende beleidsterreinen aan duurzaamheid wordt gewerkt; de opmaat naar een concernbrede aanpak die in 2017 van start gaat om duurzaamheid te borgen in onze werkwijze.

- **Bedrijfsvoering:** Aan de hand van vier kernthema's: Van buiten naar binnen, Naar innovatieve werkwijzen en processen, Persoonlijk leiderschap en Naar een effectieve organisatie, samenwerking en (be-)sturing, bouwden we (verder) aan een organisatie die kan meebewegen met ontwikkelingen in de samenleving. Dat deden we in de lijn en in het Shared Service Center (SSC). Sommige organisatieonderdelen worden kleiner onder invloed van nieuwe ontwikkelingen (verplaatsing naar het Noordelijk Belasting Kantoor) of juist groter (WIJ-teams). Bewegingen vingen we op met flexibele inhuur. Ons nieuwe inkoopbeleid wierp haar vruchten af (duurzamer, innovatiever, socialer). We bereidden met succes de start van een gemeentelijk vastgoedbedrijf (per 1 januari 2017) voor.

#### *Hoe staan we er financieel voor?*

We sloten 2016 af met een positief resultaat van 53,6 miljoen euro. Bijna 31 miljoen euro betreft een technisch resultaat doordat we onze eigen bijdragen in projecten, met een negatieve boekwaarde, gaan storten in een bekleemde reserve. Deze manier van werken doet meer recht aan de hiervoor geldende regelgeving. Dit loopt administratief via het rekeningresultaat. Een deel van het resultaat ontstond doordat de uitvoering van projecten of beleid over de jaargrens heenliep. Over de bestemming van het resultaat bij de rekening maakten wij met uw raad onlangs nieuwe afspraken. Op grond daarvan kan een deel van het resultaat beschikbaar blijven voor het oorspronkelijke bestedingsdoel, bijvoorbeeld als het gaat om meerjarige projecten.

Dit nieuwe kader en de bijbehorende bestemmingen bij deze jaarrekening, komen uitvoerig aan bod in de bijlagen bij deze brief.

Na aftrek van alle bestemmingen volgens het nieuwe kader, blijft er een resultaat over van bijna 1,3 miljoen euro. Daarmee zien we kans om het tekort op de BUIG in 2017 terug te dringen. In onze brief van 7 oktober 2016 hebben wij u geïnformeerd over het verwachte tekort van 8,7 miljoen euro. Daarbij is aangegeven, dat als het resultaat bij de jaarrekening 2016 voldoende ruimte zou bieden om dit tekort op te lossen, we hiervoor een bestemmingsvoorstel in dienen. Wij stellen voor het rekeningresultaat na bestemming in te zetten voor het terugdringen van het verwachte tekort op de BUIG in 2017.

*Weerstandsvermogen op het gewenste niveau*

Op basis van de nu bekende risico's en de beschikbare middelen is het weerstandsvermogen voor de periode 2017-2020 berekend. De ratio weerstandsvermogen 2017-2020 is verbeterd ten opzichte van de ratio berekend voor deze jaren bij de begroting 2017. In 2019 en verder komen we uit op ons streefratio van 100%.

Op basis van de actuele inschatting van de risico's en reserves in het weerstandsvermogen in deze rekening komt het weerstandsvermogen uit op een ratio van 99%. Dit is 2% hoger dan de ratio in de begroting 2017. In deze berekeningen is rekening gehouden met het tekort op de BUIG in 2017 van 8,7 miljoen euro, waarbij we nu een deel van dit tekort terugdringen door het besteedbare resultaat 2016 hiervoor in te zetten. Conform uw brief aan de raad van 7 oktober 2016 inzake de voorlopige toekenning van BUIG brengen we het tekort wat overblijft in 2017 ten laste van de AER. In 2018 wordt veronderstelt dat de AER met eenzelfde bedrag weer wordt aangevuld.

De toelichting op bovenstaande is opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen in de gemeenterekening 2016. Bij de begroting 2018 zal het weerstandsvermogen opnieuw worden gezien.

## 2. Financiële resultaten en financiële positie

In dit hoofdstuk informeren wij u over de financiële resultaten in 2016 en de financiële positie van de gemeente. De rekening 2016 sluit met een voordelig resultaat van 54,8 miljoen euro. In dit raadsvoorstel lichten we de afwijkingen nader toe. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in de gemeenterekening 2016.

### 2.1 Inkomsten en uitgaven per programma

In onderstaand overzicht is de herkomst van de middelen en de lasten per programma weergegeven om een globaal inzicht te geven van de gemeentelijke inkomsten en uitgaven.

<b>Inkomsten</b>	<b>2016</b>	<b>Rekening</b>
Algemene uitkering		453,9
Specifieke uitkeringen van het Rijk		163,2
Gemeentelijke belastingen		73,4
Rente en dividend		50,3
Leges en heffingen		64,3
Huren en pachten		15,5
Overige inkomsten		196,3
uit/naar reserves		50,7
Totaal inkomsten		<b>1.067,6</b>
<b>Uitgaven per programma</b>		
1. Werk en inkomen		267,6
2. Economie en werkgelegenheid		30,8
3. Jeugd en onderwijs		30,1
4. Welzijn, gezondheid en zorg		261,3
5. Sport en bewegen		21,2
6. Cultuur		46,9
7. Verkeer		26,9
8. Wonen		20,5
9. Onderhoud en beheer openbare ruimte		85,4
10. Veiligheid		23,3
11. Stadhuis en Stadje		15,8
12. College en raad		17,0
13. Algemene inkomsten en post onvoorzien		46,3
14. Algemene ondersteuning		120,9
Totaal uitgaven per programma		<b>1.014,0</b>
<b>Saldo</b>		<b>53,6</b>

## **2.2 Rekeningresultaten**

### *Resultaatbepaling*

Het resultaat voor bestemming over 2016 bedraagt 53,6 miljoen euro positief.

### *Besteedbaar resultaat*

Naast het gerealiseerde resultaat is de besteedbaarheid van belang. Onder het besteedbare resultaat verstaan wij het resultaat dat overblijft na aftrek van de bestemmingsvoorstellen. Op 29 maart 2017 heeft uw raad het raadsvoorstel 'Eén integraal afwegingsmoment, kader op te nemen bestemmingsvoorstellen' vastgesteld. De toegestane bestemmingen bij de gemeenterekening zijn in dit raadsvoorstel opgenomen. In hoofdstuk 4 vind u een toelichting op de bestemming van het resultaat.

### **2.2.1 Resultaten**

Het voordelige resultaat van 54,8 miljoen euro bestaat uit diverse afwijkingen die in de rekening per programma zijn toegelicht. De belangrijkste resultaten betreffen:

Aanvulling voorziening APPA	-1,0
Invoering IKB	-5,2
BCF	-1,0
Nominale ontwikkelingen	1,3
Gemeentefonds	4,0
Dividend	1,1
Outsourcing ICT	0,6
Flankerend beleid	0,4
Noordelijk Belastingkandoor (NBK)	0,4
Kapitaallasten	0,9
RSP	0,8
Vervroegde aflossing (leningen RBS)	-2,7
Vrijval Voorziening Verkoop Vennootschap BV	1,0
Saldo financieringsfunctie	1,5
Gresco	0,3
Gebiedszaken	1,0
Akkoord van Groningen	0,2
Veiligheidsregio	0,4
Taakstelling	-0,9
Belastingen en Leges	-0,4
Grondzaken	-1,5
De Held III verliesvoorziening	5,1
SIV	1,0



Budget Knoop Groningen	9,4
Bovenwijkse voorzieningen	-1,8
Vrijval bijdrage project Terreinwinst	0,3
Bijdragen naar beklemde reserve	30,7
Bijdrage Zuidelijke Ringweg	0,5
Opschonen Werken Derden / OHW	-0,4
Parkeren	1,5
Groot onderhoud openbare ruimte	0,4
Extra Beleid	7,9
Bed, Bad en Brood	-2,1
Vrouwenopvang	0,2
WMO / VSD	-3,1
Leerlingvervoer	0,5
Bijzondere bijstand	-1,8
Loonkostensubsidie / Buig	-1,9
ESF	0,7
SW Omzet detachering	-0,6
SW Begeleid werken	0,2
SW Omzet SW bedrijf	0,1
SW Sectorplannen	0,4
Participatiebudget	0,9
Individuele Studietoelage	0,4
Regionaal Werkbedrijf	0,5
Overig	3,6
<b>Totaal resultaat rekening 2016</b>	<b>53,6</b>

## TOELICHTING

### **Aanvulling voorziening Wethouder pensioenen**

**N 1,0 miljoen euro**

In 2016 is de rekenrente voor de pensioenen verder gedaald. Hoe lager de rente, hoe minder het gereserveerde kapitaal aangroeit, hoe meer kapitaal er moet worden gereserveerd om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te kunnen voldoen. De gehanteerde pensioenleeftijd is wettelijk naar 67 jaar verhoogd. Als resultaat van deze ontwikkeling moesten wij in 2016 de voorziening Pensioenen wethouders met 1,3 miljoen euro verhogen. In de begroting was rekening gehouden met 300 duizend euro.

### **Invoering individueel keuzebudget**

**N 5,2 miljoen euro**

Vanaf 1 januari 2017 wordt het Individueel Keuzebudget (IKB) ingevoerd. Hierdoor wordt de opgebouwde vakantietoelage over de maanden juni t/m december 2016 in 2016 als loonkosten verantwoord. Dat betekent dat in 2017 niet 12 maar 19 maanden vakantietoelage wordt uitbetaald. Dit leidt tot een incidentele last van 5,2 miljoen euro.

**BTW-compensatiefonds (BCF)****N 1,0 miljoen euro**

In de begroting 2016 is rekening gehouden met extra investeringen, met name in de riolering. In de realisatie blijkt het investeringsvolume dit jaar door vertraging daarbij achter te blijven. De vertraging ontstaat door inspraak- en bezwaarprocessen, meeliften door nutsbedrijven en langere voorbereidingstijd (Diepenring) en levert een nadeel van 994 duizend euro op. Daarnaast is er een voordeel van 107 duizend euro op doorgeschoven BTW van de VNG en de Groninger Archieven. Tenslotte is er een nadeel van 89 duizend euro op de BTW voor het P-budget doordat er een terugloop is in het aantal participatietrajecten.

**Nominale compensatie****V 1,3 miljoen euro**

De nominale ontwikkelingen (loon- en prijsontwikkelingen) over 2016 stellen we ten opzichte van de begroting 2016 neerwaarts bij. De nominale compensatie over 2016 bedraagt 2,2%. In de primitieve begroting 2016 gingen we uit van een nominale compensatie van 2,7%. Dit betekent een daling van 0,5%. Dit leidt tot een structureel voordeel van 1,3 miljoen euro vanaf 2016.

**Gemeentefonds****V 3,9 miljoen euro**

De algemene uitkering is 4,1 miljoen hoger uitgevallen dan we verwachtten, 0,2 miljoen wordt verantwoord bij onder het resultaat WMO/VSD). Het voordeel van 3,9 miljoen euro wordt voor met name veroorzaakt door plaatselijke ontwikkelingen in aantal inwoners, klantenpotentieel e.d., (1,5 miljoen euro), enkele voordelen in de integratie- en decentralisatie uitkeringen (0,9 miljoen euro), positieve bijstelling accres (0,5 miljoen euro) en hogere vaststelling van het aantal lagere inkomens (0,5 miljoen euro).

**Dividend****V 1,1 miljoen euro**

Op de dividenduitkeringen valt voor 2016 een voordeel te noteren van 1,1 miljoen euro. Van Enexis en de BNG zijn vanwege hogere rendementen hogere dividenduitkeringen ontvangen dan geraamd. Dit voordeel bedraagt 631 duizend euro. Het voordeel op de teruggave van dividendbelasting over 2014 en 2015 bedraagt 435 duizend euro. Bij de invoering van de Vennootschapsbelasting in 2016 werd er van uitgegaan dat er geen dividendbelasting meer zou mogen worden teruggevraagd. Uit een memorie van antwoord bij kamervragen hierover blijkt dat dit bij Enexis toch is toegestaan.

**Outsourcing ICT****V 0,6 miljoen euro**

In verband met de voorgenomen Outsourcing zijn extra incidentele kosten gemaakt, bijvoorbeeld om de huidige staat van het ICT-landschap te monitoren. Het voordeel ontstaat doordat de Europese aanbesteding voor de outsourcing van generieke ICT later is gestart dan aanvankelijk gepland. Een deel van de kosten is daardoor niet in 2016 gemaakt, maar zullen in 2017 gemaakt worden. Daarnaast is het beschikbare budget voor de uitvoering van de projecten voor de standaardisatie en rationalisatie van ons applicatielandschap beperkt besteed, omdat het traject van het definiëren van projecten nog niet volledig is afgerond.

**Flankerend beleid****V 0,4 miljoen euro**

Doordat het aantal nieuwe herplaatsers lager is dan verwacht zijn de kosten voor flankerend beleid lager uitgevallen.

**Implementatiekosten Noordelijk Belastingkantoor (NBK)****V 0,4 miljoen euro**

In 2017 starten we met de belastingsamenwerking met de noordelijke waterschappen in de vorm van de oprichting van een gezamenlijk Noordelijk Belastingkantoor. Ter voorbereiding daarop zijn in 2016 incidentele middelen beschikbaar gesteld. Die voorbereiding ligt op koers. Het implementatietraject loopt over de jaargrens heen, waardoor nog niet alle voorbereidingskosten zijn gemaakt. Hierdoor is er sprake van een incidenteel voordeel van 368 duizend euro. De besteding hiervan vindt plaats in 2017.

**Kapitaallasten****V 0,9 miljoen euro**

Het voordelige resultaat van de kapitaallasten komt voornamelijk doordat geplande investeringen niet geheel zijn afgerond. Ook hebben wij bij de nieuwbouw van Duinkerkenstraat gerekend met de kapitaallasten voor ongeveer 9 maanden, maar door vertraging is het gebouw pas begin oktober in gebruik genomen. Daarnaast hebben we in verband met de voorgenomen outsourcing van ICT investeringen waar mogelijk uitgesteld.

**Infrastructurele maatregelen Regio Specifiek Pakket****V 0,8 miljoen euro**

De bijdragen van de gemeente voor het Regio Specifiek pakket (RSP) en het project Spoorzone zijn gebaseerd op prijspeil 2007/2008. Er zijn afspraken gemaakt over welk rentepercentage gehanteerd wordt voor de nog te vergoeden rente over de bijdragen. De rentevergoeding is voor bijdrage RSP 1,2 miljoen euro te hoog en voor bijdrage project Spoorzone 0,4 miljoen euro te laag ingeschat. Per saldo een incidenteel voordelig resultaat van 0,8 miljoen euro.

**Vervroegde aflossing lening Royal Bank of Scotland****N 2,7 miljoen euro**

Het college heeft ingestemd met de afkoop van een lening bij de Royal Bank of Scotland. Over de gehele looptijd 2017-2021 levert dit een incidenteel rentevoordeel op van 300 duizend euro. De kosten voor de afkoop bedragen 2,968 miljoen euro aan vooruit te betalen rente. Dit levert voor 2016 een incidenteel nadeel op wat zal worden verrekend met de algemene reserve. Over de jaren 2017-2021 zal de vrijval door de afkoop voor in totaal hetzelfde bedrag weer aan deze reserve worden toegevoegd.

**Vrijval Voorziening Verkoop Vennootschap BV****V 1,0 miljoen euro**

Bij de verkoop van Essent aan RWE in 2009 is overeengekomen om een deel van de verkoopprijs niet direct uit te betalen aan de verkopende aandeelhouders maar te reserveren voor mogelijke claims van de koper. De finale afwikkeling levert Groningen een incidenteel voordeel op van 1,0 miljoen euro.

**Saldo financieringsfunctie****V 1,5 miljoen euro**

*Korte mismatchfinanciering (V 584 duizend euro)*

We hebben een gedeelte van de lange vermogensbehoefte kunnen financieren tegen een negatieve rente, terwijl we het rentetarief voor nieuwe leningen hebben begroot op 2,35%.

Dit levert, na aftrek van de in de begroting opgenomen taakstelling van 1,068 miljoen euro, een voordeel op van 584 duizend euro.

*Renteresultaat leningenportefeuille (V 370 duizend euro)*

We hebben in 2016 voor in totaal 30 miljoen euro aan nieuwe leningen afgesloten. Dit is een gemiddelde omvang van 15 miljoen euro. De nieuwe leningen hebben we kunnen afsluiten tegen gemiddeld 1,40% in plaats van 2,35%. We realiseren daarmee een rentevoordeel van 142 duizend euro. Op de leningenportefeuille zijn er daarnaast nog voordelen behaald door onder andere renteherzieningen. Deze tellen op tot 228 duizend euro voordeel.

*Korte geldleningen (V 165 duizend euro)*

Het afsluiten van korte geldleningen levert een voordeel van 165 duizend euro op.

*Overig (V 334 duizend euro)*

Overige voor- en nadelen binnen de financieringsfunctie tellen op tot een voordeel van 334 duizend euro.

**Energiekosten Gresco**

**V 0,3 miljoen euro**

Door het uitvoeren van energiebesparende maatregelen zijn een aantal besparingen gerealiseerd in 2016. Dit heeft geresulteerd in een voordeel van 175 duizend euro op de lasten. Tevens is een voordeel behaald als gevolg van voordelige verrekening oude jaren (V 166 duizend euro baten).

**Gebiedszaken**

**V 1,0 miljoen euro**

Het resultaat op gebiedszaken bedraagt 954 duizend euro. Dit bestaat voor 720 duizend euro uit direct resultaat op het programma gebiedszaken. Dit is ontstaan door vertraging van de besteding van middelen bij de accommodatieontwikkeling Oosterparkwijk, dit levert een voordeel op van 400 duizend euro. Bij Coenderspark levert dit een voordeel op van 300 duizend euro. Daarnaast bestaat het resultaat voor 234 duizend euro uit de bijdrage uit het SIV-deelbudget Selwerd maar nog niet is ingezet voor het programma gebiedszaken.

**Akkoord van Groningen/City of talent 2020**

**V 0,2 miljoen euro**

Onder de paraplu van de campagne Groningen City of Talent, hebben we in 2016 het programma International Groningen ontwikkeld met als doel om internationals in Groningen steviger en vriendelijker te verankeren in de Groningse stad en regio met al haar voorzieningen. De uitvoering van de projecten binnen dit programma, met name de communicatieprojecten, zijn vanwege externe oorzaken vertraagd en zullen naar verwachting in 2017 worden uitgevoerd.

**Veiligheidsregio Groningen**

**V 0,4 miljoen euro**

Door groot onderhoud aan het gemeentefonds wijzigt de bijdrage van de gemeente Groningen aan de Veiligheidsregio. Hierdoor daalt de bijdrage van de gemeente Groningen in 2016 met 423 duizend euro.

**Taakstelling****N 933 duizend euro**

Deze taakstelling komt voort vanuit 2015 en heeft te maken met het voortijdig uit de begroting halen van de lasten voor een aantal panden die betrekking hebben op de ontvlechting naar aanleiding van de vorming van het Shared Service Centrum.

**Belastingen en Leges****N 0,4 miljoen euro**

Dit nadeel wordt voor het grootste deel veroorzaakt door een nadeel op de OZB van 0,8 miljoen euro. De belangrijkste oorzaak hier van is de afhandeling van bezwaarschriften, waaronder de twee Groningse ziekenhuizen. Daarnaast zijn er een aantal voor- en nadelen op o.a. bouwleges, belastingen en logiesbelasting. Per saldo een resultaat van 400 duizend voordelig. Een uitgebreide toelichting op belastingen en leges is opgenomen in de paragraaf Lokale Heffingen.

**Grondzaken****N 1,5 miljoen euro**

Dit resultaat bestaat uit een 10-tal onderdelen:

*Resultaat grondexploitaties N 2,4 miljoen euro*

De jaarlijkse herziening van de grondexploitatie heeft geleid tot een verlies op de eindwaarde van 2 complexen. Het betreft de Grexen Kemkesberg (Lasten N 900 duizend euro) en Westpoort (Lasten N 1,457 miljoen euro). Op grond van BBV-richtlijnen moet dit voorzienbare verlies direct worden genomen en in de jaarrekening worden verwerkt. Dit resultaat maakt onderdeel uit van het totale resultaat op grondzaken.

*Aan- en verkoop vastgoed V 2,2 miljoen euro*

Het betreft de aan- en verkoop van een pand aan de H L Wicherstraat (lasten N 1,334 miljoen euro en baten V 1,334 miljoen euro), een grondverkoop in Hoogkerk ( V 1,891 miljoen euro) een grondverkoop aan de Gdanskweg (V 496 duizend euro) en de overdracht Helperwestsingel (N 225 duizend euro).

*Rente en Exploitatie NIEGG V 0,4 miljoen euro*

Betreft een voordelig resultaat op niet in exploitatie genomen gronden van per saldi 401 duizend euro. De lasten vallen 1,007 miljoen euro lager uit dan begroot en de baten zijn 606 duizend euro lager.

*Beheer binnenbezittingen N 0,4 miljoen euro*

Dit betreft het beheer en de verhuur in bezit zijnde panden en terreinen. De lasten vallen 285 duizend euro hoger uit dan geraamd en de baten zijn 115 duizend lager als geraamd.

*Exploitatie Suikerunie V 0,1 miljoen euro*

in de begroting 2016 is een tekort op de exploitatie van Suikerunie opgenomen. Het werkelijk tekort op de exploitatie bedraagt 1,463 miljoen euro. de lasten vielen 138 duizend euro lager uit dan begroot en de gerealiseerde baten zijn 1 duizend euro lager.

*Resultaat grondexploitatie CiBoGa N 1 miljoen euro*

Betreft het resultaat op de grondexploitatie CiBoGa in 2016. Na overleg met de accountant is overeengekomen dat 1 miljoen resultaat op grondexploitatie CiBoGa wordt genomen.

*Erfpacht V 0,2 miljoen euro*

Binnen de exploitatie van de erfpachtterreinen is een voordeel van 202 duizend euro in de lasten (rente en capaciteitsinzet) en een voordeel van 43 duizend euro in de baten (pachten en verkoop), per saldo een voordeel van 245 duizend euro.

*Resultaat grondexploitatie Driehoek Peizerweg N 0,3 miljoen euro*

Betreft het resultaat op de grondexploitatie Driehoek Peizerweg in 2016. Na overleg met de accountant is overeengekomen dat 349 duizend euro resultaat op grondexploitatie Driehoek Peizerweg wordt genomen.

*Grondzaken V 0,1 miljoen euro*

Betreft een resultaat op plankostencomplexen van 125 duizend euro voordeel in relatie tot de reserve Grondzaken.

*Nadeelcompensatie N 0,4 miljoen euro*

Naar aanleiding van een verzoek om nadeelcompensatie op grond van de Algemene Nadeelcompensatie Verordening Gemeente Groningen is ons door Stichting Adviesbureau Onroerende Zaken geadviseerd om een vergoeding nadeelcompensatie inclusief wettelijke rente uit te keren van 411 duizend euro. Genoemde nadelig resultaat maakt onderdeel uit van het totaal resultaat grondzaken. Het betreft actief grondbeleid.

**Stedelijk Investeringsfonds (SIV) Voorziening de Held III**

**V 5,146 miljoen euro**

Voor de ontwikkeling van de Held III is medio 2009 een voorziening getroffen ter hoogte van het verwachte nadeel op de exploitatie respectievelijk aanleg van de openbare ruimte in het plan. Deze voorziening is in mindering gebracht op de boekwaarde van de gronden de Held III. De gronden voor de ontwikkeling van de Held III maken onderdeel uit van de strategische grondvoorraad. Met ingang van 1 januari 2016 is de regelgeving gewijzigd voor de waardering van de strategisch Grondvoorraad. Doordat de gronden een negatieve boekwaarde hebben moet in ieder geval een deel van de voorziening gesplitst worden. Doordat nog ongewis is of de ontwikkeling van de Held III doorgaat, stellen we voor om deze voorziening in zijn geheel onder te brengen in het Stedelijk Investeringsfonds. De middelen worden gelabeld voor dit doel zolang er geen duidelijkheid is over de gronden de Held III of uiterlijk 31 december 2019 als de waardering van de gronden (marktwaardetoets) De Held III bepaald moet worden.

**SIV**

**V 1,0 miljoen euro**

Het totale resultaat bedraagt 1,015 miljoen euro voordelig. Dit bestaat uit een groot aantal onderdelen, verdeeld over meerder programma's. In de programmarekening komt dit deel uitgebreid aan bod. Bij de begroting 2017 heeft uw raad een motie aangenomen waarin u het college verzoekt een kader vast te stellen over hoe om te gaan met de SIV middelen. Dit kader kunt in het tweede kwartaal van 2017 tegemoet zien. In overzicht nummer 7 ziet u

een overzicht met daarop de SIV projecten, voorzien van het jaar van uitvoering en de begrote bedragen.

**Budget Knoop Groningen**

**V 9,4 miljoen euro**

Een tweetal resultaten hebben hun oorsprong in het feit dat de administratieve afhandeling over de jaargrenzen heen verloopt. Per saldo levert dit bij de gemeenterekening een voordeel op van 9,4 miljoen euro:

*Groningen Spoorzone (V 14,9 miljoen euro)*

De provincie Groningen is risicodragend verantwoordelijk voor de uitvoering van de Groningen Spoorzone en heeft eerder een budget beschikbaar gesteld voor de 'Knoop Groningen' van 234,5 miljoen euro. In dit bedrag is rekening gehouden met een gemeentelijke bijdrage van 14,9 miljoen euro. De uitbetaling van deze gemeentelijke bijdrage aan de provincie is opgenomen in de begroting 2016. Echter de uitbetaling hiervan heeft in 2016 niet plaatsgevonden. Het bedrag dient echter beschikbaar te blijven voor de 'Knoop Groningen'.

*Aankoop pand PostNL (N 5,5 miljoen euro)*

Het pand van PostNL is aangekocht via de strategische Grondbank 1, voor een bedrag van 7,45 miljoen euro. Het pand is nodig zodat er in plaats van een lange tunnel, een korte tunnel onder het spoor kan worden gerealiseerd. Deze investering wordt verrekend met de bijdrage van de gemeente Groningen ad 5,5 miljoen aan het budget Spoorzone Groningen (gefinancierd uit het budget Raamwerk Regiorail). Binnen dit project wordt de bijdrage 5,5 miljoen gefinancierd uit de besparing tussen de kosten van een lange tunnel en de korte tunnel. Hiermee is de koopsom in zijn totaliteit gedekt. Echter nog niet administratief afgewikkeld in 2016, waardoor er in 2016 hier een nadeel ontstaat van 5,5 miljoen euro. Dit wordt in 2017 ingebracht in het project Spoorzone, zodat een en ander weer glad loopt.

**Activering bovenwijkse voorzieningen**

**N 1,8 miljoen euro**

Op 17 december 2014 heeft de raad besloten tot een stelselwijziging, waarbij investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut in een grondexploitatie worden geactiveerd en daarna worden afgeschreven op basis van de verwachte toekomstige levensduur. In 2016 zijn er meer investeringen in bovenwijkse voorzieningen geactiveerd, zoals de Berlage- en de Sontbrug dan we aan kapitaallasten in de begroting 2016 hadden opgenomen. Dit leidt tot een nadeel van 1,256 miljoen euro. Het gaat om een bijzonder resultaat. Daarnaast is er een nadelig rente resultaat van 528 duizend euro.

**Vrijval bijdrage project Terreinwinst**

**V 0,3 miljoen euro**

Binnen het project Terreinwinst is sprake van eigen middelen. Een bedrag van 268 duizend euro valt vrij in het resultaat, het gaat hierbij om een afgesloten project waarvoor deze middelen niet meer nodig zijn (Terreinwinst).

**Bijdragen naar bekleemde reserve****V 30,7 miljoen euro**

In de Materiele Vaste Activa (MVA) was in een aantal gevallen sprake van een negatieve boekwaarde ultimo 2016. Deze negatieve boekwaarden zijn ontstaan doordat bijdragen in de MVA ingeboekt zijn terwijl er nog niet voor datzelfde bedrag kosten gemaakt. Onze accountant stelt dat het formeel juist is, en volgens ons ook zuiverder, om de eigen middelen die in deze projecten zijn ingeboekt over te boeken naar de creditzijde van de balans en op te nemen in een bekleemde reserve. Dit kan technisch bij de jaarrekening door eerst het resultaat te nemen, en dit vervolgens via een bestemmingsvoorstel te storten in een bekleemde reserve, waaruit de toekomstige kapitaallasten worden gedekt. Hiertoe is een bestemmingsvoorstel opgenomen in het raadsvoorstel. Het gaat hierbij om bijdragen uit de volgende projecten:

	(x 1000)
Grote Markt	23.957
Winschoterdiep	841
Zuidelijke ringweg	200
Maatregelen A-kwartier	229
Herinrichting Boterdiep-Bloemstraat	229
Reitdiep	173
Kleine verkeersmaatregelen	270
Ov-as Busstation CS	564
Fietsstrategie	350
Transferium Hoogkerk	2.207
Verkeer&Parkeer Van Lenneplan	335
Speelvoorzieningen	256
Bessemoer	<u>1.045</u>
	30.655

**Bijdrage Zuidelijke Ringweg****V 0,5 miljoen euro**

Bij de jaarrekening 2014 is 600 duizend euro beschikbaar gesteld voor de plankosten Zuidelijke Ringweg. Dit ter dekking van de tariefverschillen c.q. niet door de ZRW gefinancierde kosten. Dit saldo is destijds toegevoegd aan de rekening-courant ZRW, die destijds onderdeel was van het onderhanden werk. Met ingang van 2016 is deze administratieve verwerkingwijze niet meer mogelijk. Per 31 december 2016 bedraagt het saldo 520 duizend euro.

**Opschonen Werken Derden / OHW****N 0,4 miljoen euro**

Binnen de balans hadden wij in de categorie Voorraden een post onderhanden werk (OHW). Dit betreft werk wat wij voor derden uitvoeren en daar ook in rekening brengen. Volgens de regelgeving mogen wij dit niet langer presenteren onder voorraden. Naar aanleiding hiervan zijn deze posten elders op de balans onder gebracht en heeft er



tegelijkertijd een opschoonactie plaatsgevonden van posten die niet meer inbaar zijn. Dit heeft geresulteerd in een nadeel van 434 duizend euro. Dit betreft een 15-tal projecten.

### **Parkeren**

**V 1,5 miljoen euro**

Het resultaat op het parkeerbedrijf bestaat uit de volgende onderdelen:

#### *Fiets parkeren (N 152 duizend euro)*

De beheerskosten van het parkeren van fietsen in stallingen Stationsgebied zijn hoger geweest in 2016 dan begroot. Hierdoor is een nadeel van 152 duizend euro ontstaan.

#### *Parkeren (V 1,6 miljoen euro)*

De lasten vallen per saldo 818 duizend euro lager uit. Voor de P&R terreinen en de buurtstallingen zijn minder kosten gemaakt voor met name uitbesteed werk. Voor parkeerhandhaving (straat parkeren) is extra inzet gepleegd en zijn meer kosten voor het beheer van de parkeergarages gemaakt.

De baten vallen per saldo 805 duizend euro hoger uit ten opzichte van de begroting 2016. Het positieve resultaat wordt enerzijds veroorzaakt door een sterke stijging van de inkomsten uit het straat parkeren in verband met de parkeerautomaten Card Only, de uitbreiding van betaald parkeren (waaronder parkeren op zondag), parkeerhandhaving en een daling van de inkomsten gehandicaptenparkeerkaart. Anderzijds door meer inkomsten uit parkeergarages (Boterdiep en Damsterdiep) en minder inkomsten uit buurtstallingen en P+R.

### **Groot Onderhoud openbare ruimte**

**V 0,4 miljoen euro**

In 2016 zijn de projecten de Hoogte (reconstructie van wegen infrastructuur), Reddingiusweg (herplant bomen) en Enexis Trafostations vertraagd. Hierdoor is een voordelig resultaat ontstaan van 417 duizend euro.

### **Vrijval Extra Beleid**

**V 7,9 miljoen euro**

Jaarlijks ontstaat in de rekening een resultaat onder beschikbare middelen omdat extra beleid niet (geheel) wordt uitgegeven. In principe dienen de beschikbare incidentele middelen extra beleid binnen twee jaar te worden besteed. Het voordeel op vrijval van incidenteel beleid bedraagt in 2016 3 miljoen euro en betreft:

Groot onderhoud kinderboerderijen	250	V
Interne plankosten ZRW	527	V
Gladheid gele stenen	150	V
Stijging Proceskosten WOZ	86	V
Frictiekosten	941	V
Extra Trainees	475	V
Noordelijk Scheepvaartmuseum	100	V
Veiligheidsgelden	197	V
Programma Basis- kernregistratie	218	V
Computers voor Minima	7	V
	<u>2951</u>	V

Daarnaast is sprake van incidentele vrijval van structureel beschikbaar gesteld extra beleid. In 2016 is 4,9 miljoen euro van het structureel beschikbare beleid nog niet ingezet. Het gaat om:

Uit 2005 tm 2010	Grote Markt	995	V
Uit 2013	Bereikbaarheid	1400	V
Uit 2015	Schuldhelpverlening	70	V
Uit 2015	Thema bewegen	95	V
Uit 2015	Thema Leren	352	V
Uit 2015 tm 2016	Ruil incidenteel / structureel	367	V
Uit 2016	Nieuw Economisch Programma	686	V
Uit 2016	Onderhoud Papiermolen	128	V
Uit 2016	Actualisatie tekort WIMP	350	V
Uit 2016	Geothermie	150	V
Uit 2016	Extra kleedkamers sportpark Corpus den Hoorn	35	V
Uit 2016	Bouw sportcentrum Europapark	<u>300</u>	V
		4928	V

#### **Bed, Bad en Brood**

**N 2,0 miljoen euro**

Vanwege langdurige onderhandelingen over het bestuursakkoord Bed Bad en Brood en het uiteindelijke opzeggen van het bestuursakkoord door het kabinet, hadden we vooralsnog geen dekking in 2016 voor de kosten van de opvang voor uitgeprocedeerde asielzoekers. De ontvangst van de vergoeding verwachten we bij de meicirculaire 2017. Deze vergoeding verwerken we in de begroting 2017. Voor het jaar 2016 hebben we het tekort op Bed, Bad en Brood alsnog kunnen dekken door vrijval op subsidiebudgetten van 1,6 miljoen, verantwoord in de programma's 3 en 4, en door overige vrijval van 0,5 miljoen binnen Maatschappelijke Opvang. U bent hierover via onze brief aan uw raad van 14 december 2016 'Stopzetten bestuursakkoord' geïnformeerd.

#### **Vrouwenopvang**

**V 0,2 miljoen euro**

Voor de opvang van slachtoffers van geweld in huiselijke kring ontvangt Groningen als centrumgemeente Vrouwenopvang middelen. Een deel hiervan valt bij de rekening vrij vooral door extra ontvangen middelen bij de septembercirculaire.

#### **WMO / VSD**

**N 3,1 miljoen euro**

Voor het kunnen opvangen van het risico vernieuwing Sociaal Domein is het resultaat WMO / VSD door uw raad als bijzonder resultaat benoemd. Dit betreft de resultaten op WMO oud en nieuw (waaronder Beschermd Wonen en Jeugd).

Voor het opvangen van schommelingen in de uitvoering van zowel jeugd als WMO oude en nieuwe taken is de bestaande reserve WMO bij de jaarrekening 2015 verbreed naar de reserve WMO / VSD.

Het nadeel van 3,1 miljoen euro op de WMO / VSD budgetten is als volgt opgebouwd:

*Algemene voorziening Huishoudelijke Hulp (V 3,8 miljoen euro)*

Met ingang van 2016 is de verstrekking van lichte huishoudelijke hulp omgezet van een maatwerkvoorziening naar een algemene voorziening. Deze komt naast de algemene voorziening voor was- en strijkservice, die reeds in 2015 van start is gegaan. In de begroting is voor beide algemene voorzieningen samen 4,5 miljoen euro beschikbaar. Daarnaast is in 2015 en 2016 2,8 miljoen euro incidenteel beschikbaar in de vorm van HHT-gelden. Deze incidentele gelden zijn door de staatssecretaris vrijgemaakt om de gevolgen van de rijksbezuinigingen op de huishoudelijke hulp tijdelijk te verlichten. Het voordeel op de algemene voorziening Huishoudelijke Hulp wordt voor het grootste deel verklaard door een lagere indicatiewaarde<sup>1</sup> en een lager verzilveringspercentage bij de Zorg In Natura (ZIN). In 2016 zijn we gestart met een onderzoek naar deze doelgroep om te kijken of het niet gebruik van wel geïndiceerde HH leidt tot schrijnende situaties zodat we daar eventueel extra middelen voor kunnen inzetten.

Het voordeel op de algemene voorziening huishoudelijke hulp hangt deels samen met een overschrijding van de kosten van maatwerk ZIN 18+ lichte ondersteuning. Bij het vaststellen van het budget voor de algemene voorziening, werd ervan uitgegaan dat vrijwel iedereen die in 2015 HH1 (huishoudelijke hulp zonder regie) had, zou overgaan naar de algemene voorziening. In de praktijk bleek dat de algemene voorziening niet in al die situaties volstond. De omstandigheden en (dus) de zorgbehoefte van een deel van de gebruikers van huishoudelijke hulp zijn in de loop van het jaar gewijzigd. Daar waar dit zich voordeed hebben wij opnieuw geïndiceerd en op basis daarvan het aantal uren verhoogd en/ of een zwaardere vorm van regie aangeboden. Als gevolg hiervan is een deel van de gebruikers van de algemene voorziening overgegaan naar de maatwerkvoorziening huishoudelijke hulp. Daarnaast heeft een deel van de inwoners met een indicatie voor de algemene voorziening gekozen daar geen gebruik meer van te maken en in plaats daarvan bijvoorbeeld het eigen netwerk in te zetten voor de benodigde ondersteuning.

#### *WMO begeleiding (N 5,4 miljoen euro)*

Het nadeel ontstaat voor het grootste deel doordat er hogere zorguitgaven zijn voor ZIN 18+. De indicatiewaarde is gestegen. Zoals hiervoor al is aangegeven, hangt dit samen met de Algemene voorziening Huishoudelijke Hulp. Daarbovenop komen nog de kosten voor de landelijk werkende instellingen voor zintuiglijke beperkingen. In zijn totaliteit levert dit een nadeel op van 6,3 miljoen euro. Bij PGB 18+ is er sprake van een voordeel van 0,9 miljoen euro. Hier is sprake van een lager verzilveringspercentage.

#### *Eigen bijdrage Wmo (N 0,4 miljoen euro)*

Op grond van de meest recente informatie van het CAK blijkt een gewijzigde verdeling van de eigen bijdragen voor Wmo en BW. Dat pakt voor onze gemeente ongunstiger uit dan waar we bij de begroting rekening mee hielden: we zien een daardoor een extra nadeel op de eigen bijdragen Wmo van ruim 900 duizend euro. Dankzij na-ontvangen eigen bijdragen, met name over 2014, ter hoogte van 400 duizend euro blijft het eindsaldo beperkt tot 440 duizend euro nadelig.

---

<sup>1</sup> De indicatiewaarde is de toegekende zorg vermenigvuldigd met het tarief van de betreffende zorgvorm. Het verzilveringspercentage is het percentage dat uitdrukt de mate waarin de geïndiceerde zorg daadwerkelijk verleend is.

#### *Beschermd Wonen (V 3,3 miljoen euro)*

De gemeente Groningen voert de centrumregeling beschermd wonen uit voor de regio in de vorm van een lichte Gemeenschappelijke Regeling. We verwachten in 2016 een bedrag van 9,7 miljoen euro over te houden op dit budget voor de hele regio. Het resultaat wordt verdeeld op basis van inwonertallen. Het Groninger aandeel bedraagt hierin 34,4% (3,3 miljoen euro). Dit resultaat is vooral ontstaan door het vervallen van een incidentele risicobuffer. Uit extern onderzoek is gebleken dat deze risicobuffer niet nodig is. Daarnaast blijft als gevolg van de wijziging in de verdeling eigen bijdragen Wmo en BW een voordeel van 300 duizend euro over voor de gemeente Groningen.

#### *Wij Teams (N 0,8 miljoen euro)*

Voor de ontwikkeling en implementatie van de WIJ-Teams hebben we tijdelijk een aantal projectleiders en ondersteuners aangesteld. Deze ondersteuningsstructuur richt zich op het vormgeven van de directe werkprocessen, waarvan we de extra kosten voor de jeugdhulp volgend jaar willen dekken via de RIGG (Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten). Bij de jaarrekening 2016 zien we dat het eerder gemelde tekort van 1,4 miljoen euro nagenoeg gehalveerd is vanwege incidentele meevallers op het gebied van subsidies (inzet Wmo begeleiding in de basisteams) en loonkosten.

#### *Extra inzet Wmo-consulenten toegang (N 1,53 miljoen euro)*

Bij de toegang Wmo is extra personele capaciteit noodzakelijk om knelpunten op te lossen in 2016. Wij zien deze kosten nadrukkelijk als zorgkosten algemene voorziening, in het verlengde van de WIJ-teams.

Bij de resultaatbestemming 2015 heeft de raad 600 duizend euro beschikbaar gesteld voor de aanvullende dekking van deze extra inzet WMO-consulenten. De kostenontwikkeling heeft zich verder voortgezet in het laatste halfjaar. Daarnaast hebben we nog extra kosten aan ketenpartners betaald voor inzet consulenten in 2015 die we bij de jaarrekening 2015 niet hadden voorzien.

#### *Jeugdzorg (N 2,1 miljoen euro)*

We verwachten vooralsnog -op grond van de meest recente prognose die RIGG heeft afgegeven- een nadelig resultaat voor de stad Groningen van 2,1 miljoen euro. De RIGG kent vergelijkbare onzekerheden in de prognoses als onze eigen gemeente, vanwege de administratieve achterstanden bij de zorgaanbieders. We zien in de voorlopige cijfers beduidend hogere bestedingen op ZIN 18- en lagere bestedingen op PGB 18-; per saldo een fors negatief effect op de Groninger bijdrage aan de RIGG van 2,1 miljoen euro.

#### **Leerlingvervoer**

**V 0,5 miljoen euro**

De belangrijkste oorzaak van dit voordeel is dat wij in 2014 een nieuw, voordeliger contract hebben afgesloten. Daarnaast leiden de aanpassingen uit de Verordening Leerlingvervoer 2014 tot lagere kosten, nu de overgangsbepalingen zijn uitgewerkt.

**Bijzondere bijstand****N 1,85 miljoen euro**

De afwijking op de bijzondere bijstand, waaronder ook de langdurigheidstoelage, de collectieve ziektekostenverzekering en de wet kinderopvang bedraagt per saldo ruim 1,8 miljoen euro nadelig.

Op de individuele bijzondere bijstand zien we een afwijking van 2,2 miljoen euro nadelig, vooral veroorzaakt door een steeds groter beroep op alle regelingen. In het oog springen de toegenomen kosten voor bewindvoering en de kosten van aanvullende bijstand aan jongeren onder de 21 jaar.

Daarnaast zien we enkele kleinere afwijkingen op de bijzondere bijstand, waaronder:

- *Langdurigheidstoelage*: Het aantal verstrekkingen is gestegen met ongeveer 5%, terwijl we rekening hielden met een stabiel aantal aanvragen. Een nadelig effect van 157 duizend euro.
- *Collectieve ziektekostenverzekering*: Dit resultaat wordt veroorzaakt onder andere door een afrekening van Menzis over 2015 van 183 duizend euro (voordelig). De afrekening heeft betrekking op de voorschotbedragen die wij voor de aanvullende verzekering betalen en het gebruik daarvan.
- *WKO (Wet kinderopvang)*: In de loop van 2015 is de regeling voor de sociaal medische indicatie aangepast. In de regeling is het aantal uren en de duur van de opvang gemaximaliseerd. Door de aanpassing zien wij dat zowel de aanvragen als ook de vergoedingen afnemen. Het totale resultaat is 240 duizend euro voordelig.

**BUIG****N 2,86 miljoen euro**

Het oorspronkelijk geraamde tekort op de BUIG (conform begroting) is 5,7 miljoen euro. Uit de jaarcijfers blijkt uiteindelijk dat het tekort 8,5 miljoen euro bedraagt. Dit is een verslechtering van het resultaat met 2,8 miljoen euro. Van dit nadeel heeft 2,3 miljoen euro betrekking op de uitkeringshoogte en 0,5 miljoen euro heeft betrekking op de grootte van het bestand. Het gemiddelde aantal klanten ligt ruim 30 personen hoger dan eerder aangenomen.

Het belangrijkste deel van het tekort zit in de dalende terugvorderingen van klanten. Hierbij kunnen we een drietal categorieën onderscheiden:

- Vanwege aanpassing van wet- en regelgeving is de termijn voor verrekening van vorderingen met de uitkering verlengd van 3 naar 6 maand. Hierdoor kunnen meer terugvorderingen worden verrekend met de uitkering met als gevolg minder vorderingen 0,6 miljoen euro.
- We hebben minder verrekeningen met het UWV (0,4 miljoen euro) omdat Wajongers met de mogelijkheid om te werken nu in de bijstand komen. Voorheen kwam deze groep ook wel in aanmerking voor een Wajong uitkering. Ook dit wordt veroorzaakt door aanpassing van wet- en regelgeving.
- We leggen minder boetes (0,2 miljoen euro) op door aanpassing van wet en regelgeving. Ook zitten wij dichter op de klant onder het motto voorkomen is beter dan genezen.

**Loonkostensubsidie****V 1 miljoen euro**

In de begroting zijn wij uitgegaan van gemiddeld 120 te verstrekken loonkostensubsidies voor een heel jaar. Het blijkt echter dat we in 2016 op een realisatie zitten van gemiddeld

45 geplaatste personen. Ultimo 2016 zitten er in 79 geplaatste personen op een afspraakbaan of nieuw beschut. Daarmee valt ruim 1 miljoen euro vrij op dit budget. Tegenover deze vrijval staan de bijstandslasten van de klanten die we met inzet van een loonkostensubsidie bij een werkgever hadden kunnen plaatsen.

#### **ESF-subsidies**

**V 0,7 miljoen euro**

De gemeente Groningen is aangewezen als centrumgemeente voor het aanvragen van ESF-subsidies. Dit houdt in dat wij ESF-subsidie aanvragen voor de regio Groningen en de kop van Drenthe. De vrijval op ontvangen en rechtmatig verantwoorde ESF-subsidie wordt zoveel als mogelijk weer ingezet ter dekking van projecten die ook weer in aanmerking kunnen komen voor Europese subsidie. In 2016 is een drietal subsidiabele projecten afgewikkeld, waaronder de versnellingsagenda en ESF jeugd 2 en 3. Per saldo resteert een vrijval van ruim 600 duizend euro.

#### **Omzet SW detachering**

**N 0,6 miljoen euro**

Binnen de uitvoering van de WSW onderscheiden we de onderdelen SW detachering en begeleid werken en SW beschut. De SW wordt langzaam afgebouwd. Dat zien we niet alleen terug in dalende aantallen SW medewerkers, maar ook in een dalende omzet bij gedetacheerden. Dit is het gevolg van het teruglopende aantal SW medewerkers dat is gedetacheerd. Per 1 december 2016 zijn dit er nog 703. Voor de vergoeding van de begeleidingskosten voor afspraakbanen verwachten we uit te komen op 162 duizend euro (op basis van gemiddeld 41 plaatsingen voor een heel jaar). De omzet neemt af en de inkomsten voor begeleiding nemen toe, resulterend in een nadelige afwijking van per saldo 554 duizend euro.

#### **SW Sectorplannen**

**V 0,4 miljoen euro**

Landelijk zijn er middelen beschikbaar gesteld voor de innovatie en transformatie van de sociale werkvoorziening. Groningen heeft hiervoor als centrumgemeente van de arbeidsmarktregio in 2015 incidenteel 2,2 miljoen euro ontvangen. Op deze manier zijn er middelen beschikbaar om maatregelen te kunnen nemen die bijdragen aan de veranderde rol die SW organisaties spelen bij de uitvoering van de Participatiewet. Het grootste deel van het ontvangen bedrag is doorgegeven aan de SW organisaties in de regio.

#### **Projecten uit het P-budget**

**V 0,9 miljoen euro**

*Bijstand op maat (V 200 duizend euro)*

De vrijval is een gevolg van de latere opstart van het project 'Bijstand op maat'. Hiervoor was in 2016 200 duizend euro gereserveerd.

*Traject Zelfstandigen (V 200 duizend euro)*

Daarnaast is er als gevolg van een te hoge inschatting van de uitgaven in de loop van het jaar nu sprake van een vrijval op de trajecten Zelfstandigen van bijna 200 duizend euro.

*Participatiebanen (V 500 duizend euro)*

Voor participatiebanen was het beschikbare budget van 2016 gebaseerd op maximaal 500 deelnemers. Bij de jaarrekening blijkt dat hiervan slechts 62% is gerealiseerd door minder instroom. Mensen nemen deel op vrijwillige basis. Inmiddels zijn de criteria voor de p-banen versoepeld.

**Individuele studietoelage****V 0,4 miljoen euro**

In 2016 is slechts een beperkt bedrag (31 duizend euro) verstrekt aan individuele studietoelage. Door scholen aan te schrijven met informatie over de regeling, door advertenties in de gezinsbode en informatie op de website brengen we de regeling onder de aandacht bij de mensen die er een beroep op kunnen doen. Deze acties hebben nog niet geleid tot een substantiële toename van de uitgaven

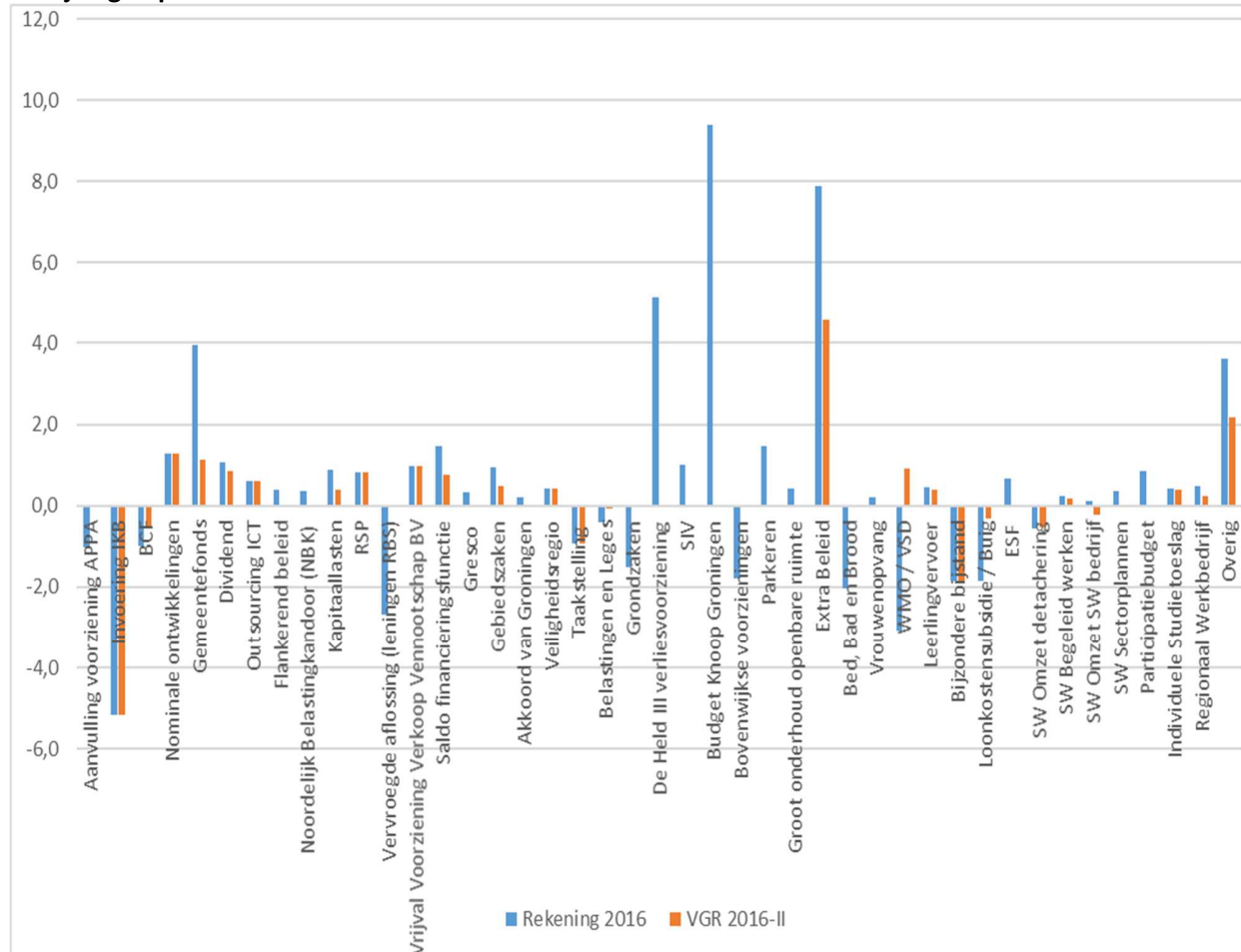
**Regionaal werkbedrijf****V 0,5 miljoen euro**

De invoering van de Participatiewet brengt met zich mee dat we mensen met een arbeidsbeperking zoveel mogelijk bij reguliere werkgevers aan het werk willen krijgen. Als arbeidsmarktregio Groningen zijn we verplicht te komen tot de vorming van een regionaal Werkbedrijf. Hoe die banen tot stand komen en hoe de koppeling wordt gemaakt tussen banen en werkzoekenden wordt geregeld in het Werkbedrijf. Onder een Werkbedrijf moet worden verstaan een bestuurlijk samenwerkingsverband van vertegenwoordigers van gemeenten, UWV en sociale partners (werkgevers(organisaties) en vakbonden. Als centrumgemeente voor de arbeidsmarktregio ontvangt Groningen voor de inrichting van het Werkbedrijf in totaal 1 miljoen euro, verdeeld over 2014, 2015 en 2016. Ruim de helft van dit geld is nu ingezet. De inrichting heeft een doorloop naar 2017 en verder.

### 2.3 Afwijkingen ten opzichte van Voortgangsrapportage 2016-II

In Voortgangsrapportage 2016-II (VGR 2016-II) verwachtten we een voordeel van 7 miljoen euro. Daarmee is het rekeningresultaat 2016 ten opzichte van de prognose in de voortgangsrapportage 46,6 miljoen voordeliger. Dit verschil komt voor het overgrote deel door de aanpassingen die we hebben gedaan in verband met de verschuiving van de eigen bijdragen in projecten naar een bekleemde reserve van 30,7 miljoen euro. Dit is bij jaarrekening administratief via het resultaat verwerkt. De overige resultaten die deel uitmaken van het verschil ten opzichte van de VGR 2016-II, 15,9 miljoen euro, zijn in onderstaande grafiek weergegeven. Het bedrag van 15,9 miljoen euro gerelateerd aan het lastentotaal in de actuele begroting van 1.020 miljoen euro betekent een afwijking van 1,6 %. Daarmee is deze afwijking binnen onze norm (3% van het lastentotaal) voor begrotingsbeheer.

#### Afwijkingen per onderdeel





Hieronder worden de afwijkingen groter dan 0,5 miljoen euro ten opzichte van de VGR 2016-II toegelicht, evenals de voorzienbaarheid hiervan.

**Aanvulling voorziening Wethouder pensioen** **N 1,0 miljoen euro**  
In de VGR 2016-II is de waardebeoordeling van de voorziening als risico benoemd. De hoogte kon op dat moment niet worden voorspeld.

**Gemeentefonds** **V 2,9 miljoen euro**  
De afwijking ten opzichte van VGR 2016-II-2 is 2,9 miljoen euro. Dit wordt veroorzaakt door mutaties na de VGR en was niet voorzienbaar. De septembercirculaire levert een extra voordeel op van 606 duizend euro en de decembercirculaire nog eens 2,321 miljoen euro.

**Vervroegde aflossing lening Royal Bank of Scotland** **N 2,7 miljoen euro**  
Op 20 december heeft het college het voorstel tot afkoop en herfinanciering van de lening bij RBS besproken en vastgesteld. Het resultaat was daarom bij VGR 2016-II nog niet te voorzien.

**Saldo financieringsfunctie** **V 0,7 miljoen euro**  
Het voordeel korte mismatchfinanciering is 29 duizend euro hoger geworden dan bij de VGR aangegeven. Het voordeel uit kasgeldleningen is voor 124 duizend euro gerealiseerd in het tweede halfjaar. Uit voorzichtigheid met dit voordeel in de VGR nog geen rekening gehouden.  
De overige voor en nadelen zijn in het tweede halfjaar ontstaan. De belangrijkste oorzaak is een gemiddeld langere beschikbaarheid van reserves. Het resultaat was daarmee niet voorzienbaar bij VGR 2016-II.

**Grondzaken** **N 1,5 miljoen euro**  
Per saldo bedraagt het nadelige resultaat op grondzaken 1,5 miljoen euro. Dit wordt bij de deelprogramma's waar dit betrekking op heeft, toegelicht en komt uitgebreid aan de orde in de paragraaf grondbeleid. Het resultaat grondzaken was deels voorzienbaar bij VGR 2016-II.

**De Held III vrijval verliesvoorziening** **V 5,1 miljoen euro**  
Bij de VGR 2016-II was dit resultaat nog niet verwerkt. Het toepassen van de gewijzigde BBV regels is in de tweede helft van 2016 verwerkt. Het resultaat was wel voorzienbaar.

**SIV** **V 1,0 miljoen euro**  
Het voordelige resultaat bestaat uit een groot aantal onderwerpen, verdeeld over meerdere programma's. In de programmarekening komt dit uitgebreid aan de orde. Bij de VGR 2016-II zijn deze resultaten niet gemeld, deels wel voorzienbaar.

**Budget Knoop Groningen** **V 9,4 miljoen euro**  
Een tweetal resultaten hebben hun oorsprong in het feit dat de administratieve afhandeling over de jaargrenzen heen verloopt. Per saldo levert dit bij de gemeenterekening een voordeel op van 9,4 miljoen euro. Het gaat om de bijdrage van de gemeente Groningen aan

het project Spoorzone en de aankoop van het pand van Post NL ten behoeve van ditzelfde project. Dit (administratieve) resultaat is bij de VGR 2016-II niet gemeld, wel voorzienbaar.

**Bovenwijkse voorzieningen**

**N 1,8 miljoen euro**

Voor 2016 is een nadeel gerealiseerd van 1,8 miljoen euro op het activeren van bovenwijkse voorzieningen. Dit resultaat was bij de VGR 2016-II nog niet becijferd, wel voorzienbaar.

**Parkeren**

**V 1,5 miljoen euro**

Het resultaat van het parkeerbedrijf is voor 2016 uitgekomen op 1,5 miljoen positief. Bij de VGR 2016-II hebben we geen resultaat gepresenteerd. Het resultaat was wel grotendeels voorzienbaar.

**Extra beleid**

**V 3,3 miljoen euro**

De vrijval bij de rekening op extra beleid is 7,9 miljoen euro. Bij de VGR 2016-II is een vrijval van 4,6 miljoen euro gemeld. De grootste posten met betrekking tot vrijval incidenteel extra beleid waren niet bekend ten tijde van de VGR 2016-II, het betreft:

*Interne plankosten zuidelijke ringweg V 0,5 miljoen euro*

De vrijval heeft betrekking op de plankosten voor verkeer- en vervoersprojecten en dient beschikbaar te blijven voor de betreffende projecten. Het gaat hoofdzakelijk om de verkenning Westelijke Ringweg. Dit resultaat was bij de VGR 2016-II voorzienbaar.

*Friciekosten V 0,9 miljoen*

Mobiliteit is als risico benoemd in de VGR 2016-II, de hoogte van het resultaat kon niet worden bepaald en was bij de VGR 2016-II niet te voorzien.

Vanuit de structureel beschikbare gestelde middelen extra beleid was de volgende vrijval niet bekend bij de VGR 2016-II:

*G-Kwadraat V 0,7 miljoen euro*

G-Kwadraat is het economische programma voor de periode 2015 tot en met 2019 voor de versterking van het ondernemersklimaat. De omvang van de vrijval wordt met name bepaald door het tijdstip waarop de aanvragen door externen worden ingediend. Aangezien dit buiten de invloedssfeer van de gemeente is, was dit ten tijde van VGR 2016-II lastig in te schatten en dus niet te voorzien.

*EB Wonen -0,5 miljoen euro*

Bij de VGR 2016-II was een vrijval gemeld van 0,5 miljoen euro. Deze middelen zijn alsnog alternatief ingezet binnen het meerjarenprogramma Wonen.

*Intensiveren Leren V 0,4 miljoen euro*

De raad heeft in april een besluit genomen over de inzet van deze intensiveringsmiddelen. Bij het opstellen van VGR 2016-II was een resultaat nog niet te voorzien. Pas later in het jaar was meer duidelijkheid over de concrete inzet en financiële effecten.

*Bedrijfsvoering MP V 0,4 miljoen euro*

Bij de begroting is structureel extra beleid toegekend voor de verwachte knelpunten binnen de bedrijfsvoering van MP. Door verschillende incidentele meevallers blijkt dat voor 2016 dit extra beleid niet nodig was. Dit was bij de VGR 2016-II voorzienbaar.

**Bed, Bad en Brood**

**N 2 miljoen euro**

In december 2016 is uiteindelijk het bestuursakkoord Bed Bad en Brood stopgezet. U bent hierover via onze brief aan uw raad van 14 december 2016 geïnformeerd. Ten tijde van het opstellen van de VGR 2016-II gingen we nog uit van een vergoeding van de gemaakte kosten in 2016. Deze vergoeding ontvangen we echter in 2017 bij de mei-circulaire. Bij de VGR 2016-II was dit resultaat niet voorzienbaar.

**WMO / VSD**

**N 4,0 miljoen euro**

Bij de VGR 2016-II is een resultaat gemeld van 0,9 miljoen voordelig, bij de rekening komt het resultaat uit op 3,1 miljoen nadelig. Het verschil ten opzichte van de VGR 2016-II van 4 miljoen euro bestaat uit de volgende onderdelen:

*Algemene voorziening Huishoudelijke Hulp V 1,2 miljoen euro*

Bij de rekening is het resultaat bepaald op 3,8 miljoen euro, bij de VGR 2016-II hebben we een resultaat van 2,6 miljoen voordelig gemeld. Er is minder verzilverd dan we bij de VGR 2016-II vanuit gingen. Dit hebben we in oktober vorig jaar ook zo aan u gecommuniceerd.

*WMO begeleiding N 2,9 miljoen euro*

Bij de VGR 2016-II is een prognose afgegeven van 2,4 miljoen nadelig. Bij de rekening is het resultaat bepaald op 5,4 miljoen euro nadelig, een verschil van bijna 3 miljoen euro. Bij VGR 2016 - II hadden we een lagere indicatiewaarde dan ten tijde van de jaarrekening. Daarnaast hadden we de kosten voor zintuiglijke beperking niet in beeld bij de VGR2 (feitelijk dus een onvolledige prognose afgegeven). De definitieve afrekening met de zorgaanbieders moet nog plaatsvinden op basis van productieverantwoording en assuranceverklaringen.

*Eigen bijdragen WMO oude taken/begeleiding N 0,9 miljoen euro*

Bij de VGR 2016-II is een prognose afgegeven van 0,5 miljoen voordelig. Bij de rekening is het resultaat bepaald op 0,4 miljoen euro nadelig, een verschil van 0,9 miljoen euro. Op grond van de meest recente informatie van het CAK blijkt een gewijzigde verdeling van de eigen bijdragen voor Wmo en BW. Dat pakt voor onze gemeente ongunstiger uit dan waar we bij de begroting rekening mee hielden. Dit was ten tijde van het opstellen van de VGR 2016-II niet bekend en niet voorzienbaar.

*Wij teams V 0,7 miljoen euro*

Bij de jaarrekening 2016 zien we dat het eerder gemelde tekort van 1,4 miljoen euro bij de VGR 2016-II nagenoeg gehalveerd is vanwege incidentele meevallers op het gebied van

subsidies (inzet Wmo begeleiding in de basisteams) en loonkosten. Dit was ten tijde van het opstellen van de VGR 2016-II niet bekend, wel voorzienbaar.

*Extra inzet Wmo-consulenten toegang N 1,5 miljoen euro*

Bij de VGR 2016-II hebben we een te positieve prognose afgegeven. Daarnaast bleek de verwachte afbouw van de inzet van consulenten nog niet haalbaar. Daarmee was dit resultaat slechts deels voorzienbaar ten tijde van het opstellen van de VGR 2016-II.

*Beschermd Wonen V 1,8 miljoen euro*

Het rekeningresultaat 2016 is 3,3 miljoen euro voordelig. Bij VGR2016-II was een deel van dit resultaat bekend, 1,5 miljoen euro. Bij de VGR 2016-II was er nog geen zicht op de uitkomsten van het onafhankelijke onderzoek naar de tarieven. Daarmee was het resultaat slechts deels voorzienbaar ten tijde van het opstellen van de VGR 2016-II.

*Jeugdzorg N 2,1 miljoen euro*

In de VGR 2016-II was de prognose 0. Net als voor de zorgkosten ontwikkeling Groningen is pas laat zicht en sturing te geven op de daadwerkelijke ontwikkeling. En zelfs nu laat zich dat niet zo eenvoudig prognosticeren, vanwege de administratieve achterstanden bij de zorgaanbieders. Dit was derhalve niet te voorzien. Bovendien een voorlopige conclusie, omdat de definitieve afrekening nog moet plaatsvinden (productieverantwoording en assuranceverklaringen). De komende periode gebruiken we om de resultaten over 2016 en de verwachtingen voor 2017 nader te analyseren. Ook brengen we de mogelijkheden in beeld om het tekort terug te brengen en de consequenties die daaruit voortvloeien.

Overige verschillen tellen op tot een nadeel van 0,3 miljoen euro.

**Buig**

**N 1,8 miljoen euro**

Bij de jaarrekening is het tekort op de Buig 2,8 miljoen euro. Bij de VGR 2016-II was de prognose 1,1 miljoen nadelig, een verslechtering van het resultaat van 1,8 miljoen euro. In de eerste plaats zijn minder baten gerealiseerd doordat op grond van gewijzigde wet- en regelgeving de termijn van verrekening van terugvorderingen met uitkeringen van 3 naar 6 maanden is verlengd (nadeel 0,6 miljoen euro). Daarnaast zijn minder verrekening met het UWV ontvangen omdat jongeren, waarvoor deze verrekeningen in het kader van de wet Wajong werden gedaan, door de afschaffing van de Wajong nu in de bijstand komen. Tot slot zijn de mogelijkheden om boetes op te leggen door nieuwe wet- en regelgeving beperkt (nadeel 0,2 miljoen euro). Naast lagere baten is sprake van hogere uitgaven. Voor 0,5 miljoen euro betreft dit meer verstrekte uitkeringen dan waarvoor budget is ontvangen (0,5 miljoen euro nadeel). Voor het overige zijn de hogere uitgaven het gevolg van ontwikkelingen in de hoogte van de uitkeringen (1,1 miljoen nadeel). Tegenover deze nadelige ontwikkelingen staat dat in verband met de hoogte van het totale tekort op de BUIG aanspraak ontstaat op een vangnetuitkering (voordeel 1 miljoen euro).

**ESF****V 0,7 miljoen euro**

Een aantal beschikkingen rond de ESF was al ontvangen in het eerste halfjaar maar de gehele uitwerking van de vrijval kon niet eerder plaatsvinden. Onderdeel hiervan is de nieuwe kostentoerekening die in het 2e halfjaar is uitgevoerd. Na de kostentoerekening werd duidelijk welk deel van de ontvangen ESF subsidie voor de stad Groningen is bestemd. Dit was niet voorzienbaar bij de VGR 2016-II.

**Participatiebudget****V 0,9 miljoen euro**

Ten tijde van het opstellen van de VGR 2016-II was nog niet geheel duidelijk of het beschikbare budget nog in zijn geheel kon worden weggezet. Op pagina 22 van deze aanbiedingsbrief staat een uitgebreide toelichting op deze vrijval.

### 3. Voorstellen

#### **3.1 Voorstel bestemming rekeningresultaat 2016**

In bijlage 1 vindt u onze voorstellen voor de bestemming van het rekeningresultaat. In deze paragraaf geven wij een samenvatting.

Op 29 maart 2017 heeft uw raad het raadsvoorstel 'Eén integraal afwegingsmoment, kader op te nemen bestemmingsvoorstellen' vastgesteld (hierna te noemen rv integrale afweging). Hierin is een actualisatie opgenomen van welke resultaten als bijzonder mogen worden bestempeld. Daarnaast is in genoemd raadsvoorstel opgenomen welke bestemmingsvoorstellen wel en welke niet mogen worden opgenomen (voorheen de categorieën A tm D) in het raadsvoorstel bij de gemeenterekening.

De volgende resultaatcategorieën en de daaraan gekoppelde bestemming zijn in bovengenoemd raadsvoorstel vastgesteld:

- Resultaat ingezet of gedekt bij de laatst vastgestelde begroting
- Extra beleid/meerjarenprogramma's
- Bijzondere resultaten
- Meerjarige projecten
- Incidentele middelen gemeentefonds
- Samenwerkingsverbanden/centrumgemeente

Wij stellen uw raad voor, conform het vastgestelde raadsvoorstel Eén integraal afwegingsmoment, het rekeningresultaat volgens genoemde verdeling en zoals opgenomen in bijlage 1 en bijlage 2 van dit raadsvoorstel, te bestemmen. Wij zullen dit niet meer per bestemmingsvoorstel aan u voorleggen. Daarnaast hebben we in het betreffende raadsvoorstel aangegeven dat, mochten er zich na het opstellen van het kader nog zaken voordoen die per abuis niet zijn opgenomen, we deze alsnog opnemen met daarbij het voorstel tot aanpassing van het kader. Het betreft de volgende voorstellen tot aanpassingen van het kader:

Toevoeging aan het kader bij:

*Resultaat ingezet of gedekt bij de laatst vastgestelde begroting:*

- Dekking tekort aflossing lening RBS

*Bijzondere resultaten*

- Geluid reducerend asfalt
- Resultaten bodem tlv reserve bodemsanering

*Meerjarige projecten*

- Budget Knoop Groningen
- Plankosten meerjarige projecten
- Wijken voor Jeugd, Reflectieve Praktijk

Naast de positieve resultaten dienen ook de nadelen te worden verrekend met de volgende jaarschijf binnen een project.

*Samenwerkingsverbanden / Centrumgemeente*

- Resultaat Ten Boer

*Bijdragen Materiele Vast Activa naar Beklemd reserve*

Dit betreft een nieuwe categorie. Het gaat hier om projecten waarbij de eigen bijdragen worden opgenomen in een beklemd reserve ter dekking van kapitaallasten (bestemmingsvoorstel nummer 49).

Een en ander leidt tot de volgende verdeling:

Voordelig resultaat	53.557
1. Resultaat ingezet bij de begroting 2017	187
2. Extra Beleid/ Meerjarenprogramma's	-2.698
3. Bijzondere resultaten	-4.291
4. Meerjarige projecten	-12.288
5. Incidentele middelen gemeentefonds	-1.018
6. Samenwerkingverbanden / centrumgemeente	-1.506
7. Bijdragen naar beklemd reserve	<u>-30.655</u>
Totaal bestemmingsvoorstellen	<u>-52.269</u>
Besteedbaar resultaat	<u><u>1.288</u></u>

TOELICHTING

Het kader op te nemen bestemmingsvoorstellen is met ingang van de resultaatbestemming rekening 2016 als volgt:

*Resultaat ingezet of gedekt bij de laatst vastgestelde begroting*

Over een deel van het resultaat in enig jaar kan de raad bij de integrale afweging van de laatst vastgestelde begroting besluiten hebben genomen.

*Extra beleid en meerjarenprogramma's*

Voor zowel de resultaatbepaling in enig jaar als de resultaatbestemming bij de jaarrekening zijn duidelijke afspraken rondom extra beleidsmiddelen belangrijk. Hieronder worden de afspraken weergegeven.

1. het college kan tot december van het jaar van beschikbaarstelling van het incidenteel extra beleidsgeld de raad voorstellen het nog niet bestede incidenteel extra beleidsgeld te doteren aan de reserve extra beleid;
2. goed gemotiveerde en onderbouwde bestemmingsvoorstellen voor niet binnen 2 jaar bestede incidenteel extra beleidsmiddelen toe te staan bij de jaarrekening;
3. de bij de jaarrekening 2015 beschikbaar gestelde middelen ad 500 duizend euro voor 15 extra trainees plaatsen te beschouwen als incidenteel extra beleid 2016;
4. de incidentele vrijval van de intensiveringsmiddelen verkeer, wonen, duurzaamheid, en G-kwadraat beschikbaar te houden voor de resterende looptijd van het meerjarenprogramma's verkeer, wonen, duurzaamheid, en G-kwadraat.
5. voor de intensiveringsmiddelen gebiedsprogramma een tweejarige bestedingstermijn af te spreken.
6. Vanaf jaarschijf 2017 sparen we 454 duizend euro jaarlijks voor de ontsluiting van de Oostelijke en Zuidelijke ringweg

#### Onderscheid bestemmingsvoorstellen

We zullen deze bestemmingsvoorstellen aan uw raad zichtbaar maken door een onderscheid te maken tussen extra beleid twee jaar en extra beleid langer dan twee jaar. Voor het incidentele extra beleid dat is toegevoegd aan de reserve extra beleid en waarvan het noodzakelijk is dat het beschikbaar blijft voor het oorspronkelijke doel zullen we gelijk aan voorgaande jaren bij de jaarrekening ook bestemmingsvoorstellen doen om de middelen beschikbaar te houden in de reserve. Indien de extra beleidsmiddelen niet meer nodig zijn dan zullen we de middelen vrij laten vallen in het resultaat. In het geval de middelen in de reserve extra beleid zijn opgenomen worden de middelen overgeboekt naar de AER.

#### *Bijzondere resultaten*

Bijzondere resultaten zijn die resultaten waartoe de raad expliciet heeft besloten of besluit om deze resultaten beschikbaar te houden voor de benoemde (groep) activiteiten. Het resultaat wordt bij de rekening verrekend met de daarvoor ingestelde reserve of verrekend naar de exploitatie van het volgende jaar.

#### *Meerjarige projecten*

De tussentijdse resultaten op meerjarige projecten blijven voor de hele looptijd van het project beschikbaar. We stellen tussentijds bij een jaarrekening voor deze te bestemmen voor de uitvoering van het project in de restant periode.

#### *Incidentele middelen uit gemeentefonds*

Via het gemeentefonds worden soms incidenteel middelen beschikbaar gesteld voor een specifiek doel. Op basis van een bestedingsplan wordt door ons college aan de raad voorgesteld of de middelen wel of niet worden verrekend met een programma.

#### *Samenwerkingsverbanden/ centrumgemeente (gemeentefonds/ specifieke uitkering)*

Er zijn ook (incidentele of structurele) middelen die we ontvangen vanuit onze hoedanigheid als centrumgemeente of doordat we deelnemen aan



samenwerkingsverbanden. Dit betreffen middelen die bestemd zijn voor de regio of voor het samenwerkingsverband en waar we als gemeente Groningen dus niet alleen zeggenschap over hebben. Resultaat op deze middelen in enig jaar kan niet zo maar vrijvallen in de jaarrekening van de gemeente Groningen, vandaar dat dit resultaat beschikbaar moet blijven voor besteding met de regio of het samenwerkingsverband.

#### *Eigen bijdragen naar bekleemde reserve*

Eigen bijdragen in projecten worden, voor het deel ze de kosten binnen een project overstijgen, opgenomen in een bekleemde reserve.

#### Aanvulling weerstandsvermogen

Op basis van de actuele inschatting van de risico's en reserves in het weerstandsvermogen in deze rekening komt het weerstandsvermogen uit op een ratio van 99%. Dit is 2% hoger dan de ratio in de begroting 2017.

De toelichting op bovenstaande is opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen in de gemeenterekening 2016.

Op basis van afspraken met uw raad uit het Coalitieakkoord 2014-2018 is met uw raad afgesproken dat we ons weerstandsvermogen versterken tot minimaal een ratio van 0,80. Besteedbaar resultaat zetten we vervolgens voor de helft in voor verdere versterking van ons weerstandsvermogen naar 1.0, de andere helft wordt ingezet voor ambities van het college.

#### Besteedbaar resultaat 2016

Na aftrek van bovengenoemde voorstellen, resteert een overschot van 1,545 miljoen euro. Hiervoor wordt een voorstel gedaan dit in te zetten om het tekort op de BUIG terug te dringen. In onze brief van 7 oktober 2016 hebben wij u geïnformeerd over het risico ter grootte van 8,7 miljoen euro. Daarbij is aangegeven, dat als het resultaat bij de jaarrekening 2016 voldoende ruimte zou bieden om dit tekort op te lossen, we hiervoor een bestemmingsvoorstel in dienen.

### **3.2 Voorstel bestemming reserve Extra beleid en overige reserves**

Naast de voorstellen voor de bestemming van het rekeningsaldo, doen wij een voorstel ten aanzien van de reserves extra beleid. Zie hiervoor bijlage 2.

#### *Doorlichting reserves*

Twee keer per jaar actualiseren we het gemeentelijk weerstandsvermogen: bij de gemeenterekening en bij de gemeentebegroting. Hierbij houden we alle risico's en reserves tegen het licht. Bij de doorlichting van de reserves blijkt er uit een aantal reserves middelen te kunnen vrijvallen ten gunste van de algemene egaliseringsreserve of dat een andere overboeking noodzakelijk is. Ook deze voorstellen vindt u in bijlage 2.

### **3.3 Voorstel instellen en opheffen van reserves en voorzieningen**

In bijlage 2 in de gemeenterekening is een gedetailleerd overzicht opgenomen van alle reserves en voorzieningen binnen onze gemeente. In bijlage 3 van dit raadsvoorstel is een

overzicht opgenomen van alle in te stellen en op te heffen reserves. Daarnaast is te zien welke voorzieningen in 2016 zijn ingesteld.

### ***3.4 Begrotingswijziging***

De begrotingswijziging die hoort bij de bestemmingsvoorstellen die in dit raadsvoorstel zijn opgenomen, sturen wij in juli aan uw raad.

## Bijlagen

Bijlage 1.

### 1. Overzicht en toelichting voorstellen bestemming rekeningresultaten

#### OVERZICHT

Binnen de deel-overzichten zijn de voorstellen als volgt gegroepeerd:

- Resultaat ingezet of gedekt bij de laatst vastgestelde begroting
- Extra beleid/meerjarenprogramma's
- Bijzondere resultaten
- Meerjarige projecten
- Incidentele middelen gemeentefonds
- Samenwerkingsverbanden/centrumgemeente
- Aanvulling weerstandsvermogen
- Besteedbaar resultaat

Een negatief bedrag in onderstaande tabel betreft een voorgestelde bestemming waardoor het besteedbaar resultaat wordt verlaagd. Een positief bedrag betekent een verhoging van het besteedbaar resultaat, bijvoorbeeld doordat voorgesteld wordt een nadeel te verrekenen met een bestemmingsreserve.

Nr	Directie	Rekening resultaat ingezet/gedekt bij begroting 2017	
1	Gebiedszaken	Gebiedsprogramma	-954
2	Treasury	Aflossing Lening RBS	1.141
<b>Totaal resultaat ingezet / gedekt bij begroting 2017</b>			<b>187</b>

Nr	Directie	Extra beleid / meerjarenprogramma's	
<b>Extra beleid 2 jaar</b>			
3	MO	Noordelijk Scheepvaartmuseum	-100
4	MO	Stad in beweging	-95
5	GMT	Trainees	-475
6	SB	Gladheid gele stenen	-150
<b>Extra beleid langer dan 2 jaar</b>			
7	SB	Kinderboerderijen	-250
8	EZ	G-Kwadraat	-687
9	GMT	Frictiekosten reorganisatie	-941
<b>Totaal Extra beleid / Meerjarenprogramma's</b>			<b>-2.698</b>

Nr	Directie	Bijzondere resultaten	
10	SB	Geluid reducerend asfalt	25

11	MO	WMO / VSD	2.362
12	GMT	Flankerend beleid	-378
13	SO	Grondzaken	1.522
14	SO	SIV	-6.161
15	SO	Parkeerbedrijf	-1.471
16	SO	Bovenwijkse Voorzieningen	1.784
17	SB	Exploitatie begraafplaatsen	140
18	SB	Projecten groot onderhoud	-417
19	Sport 050	Kapitaallasten tbv co investeringsfonds	-767
20	SSC	Resultaat onderwijshuisvesting	128
21	SSC	Verkoop helperwestsingel tbv dekking kapitaallasten	-225
22	SSC	Gresco	-341
23	Werk	Europese Subsidies (ESF)	-656
24	SO	Resultaten bodem tlv reserve bodemsanering	164

**Totaal Bijzondere resultaten -4.291**

Nr	Directie	Meerjarige projecten	
25	IDB	Experiment Bijstand op Maat	-200
26	MO	Wijken voor Jeugd, Reflectieve Praktijk	-90
27	PD	Projeckosten Noordelijk Belasting Kantoor	-368
28	SO	Budget knoop Spoorzone	-9.400
29	SO	Implementatie Omgevingswet 2016-2019	-61
30	SO	Plankosten Westelijke ringweg	-527
31	SSC	E Hrm	-58
32	SSC	Outsourcing ICT	-610
33	SSC	Programma Basis- en Kernregistraties	-218
34	SO	Plankosten meerjarige projecten	-816
35	SSC	Zaakgericht werken	98
36	Vastgoed	Programma Vastgoed	-38

**Totaal Meerjarige projecten -12.288**

Nr	Directie	Incidentele middelen Gemeentefonds	
37	MO	Middelen decembercirculaire MO	-27
38	EZ	Middelen decembercirculaire SO	-105
39	GMT	Verhoogde asielinstroom	-862
40	SSC	Projectstimuleringsregeling Interreg V	-24

---

<b>Totaal incidentele middelen Gemeentefonds</b>	<b>-1.018</b>
--	---------------

---

---

<b>Nr.</b>	<b>Directie</b>	<b>Samenwerkingsverbanden / Centrum gemeente</b>	
41	MO	Vrouwenopvang	-195
42	CS	Akkoord van Groningen	-197
43	CS	Veiligheidshuis	-14
44	Werk	Sectorplannen SW organisaties Dwarskijkers	-268
45	Werk	Samenwerkingsverband Werk in Zicht	-182
46	Werk	Vorming Regionaal Werkbedrijf	-472
47	Werk	Sectorplannen SW organisaties	-99
48	Diversen	Ten Boer	-79
		<b>Totaal Samenwerkingsverbanden / Centrum Gemeente</b>	<b>-1.506</b>

---

<b>49</b>	<b>SO / SB</b>	<b>Stortingen in bekleemde reserve</b>	<b>-30.655</b>
-----------	----------------	--	----------------

---

---

<b>Directie</b>	<b>Aanvulling weerstandsvermogen</b>
-----------------	--------------------------------------

---

---

<b>Nr</b>	<b>Directie</b>	<b>Besteedbaar resultaat</b>	
50		Bestemming saldo rekening 2016 na bestemming	-1.288
	<b>Totaal</b>	<b>Totaal ingediende voorstellen</b>	<b>-53.557</b>

---

## TOELICHTING BESTEMMINGSVOORSTELLEN

Nr	Directie	Bestemmingsvoorstel	Bedrag
1.	Gebiedszaken	<p>Programma College en Raad- Deelprogramma Gebiedsgericht werken</p> <p><b>Gebiedszaken</b></p> <p>Bij de begroting 2017 heeft uw raad 500 duizend euro van de verwachte vrijval op het gebiedsbudget 2016 ingezet ter dekking van het gebiedsbudget 2017. Het uiteindelijke definitieve resultaat bedraagt 954 duizend euro. Dit bestaat voor 720 duizend euro uit direct resultaat op het programma gebiedszaken en voor 234 duizend euro uit de bijdrage uit het ISV-deelbudget Selwerd die niet in het resultaat verwerkt is maar wel beschikbaar is voor het programma gebiedszaken.</p>	<b>-954</b>
2.	Treasury	<p>Programma Algemene inkomsten en Post onvoorzien – Deelprogramma Algemene inkomsten en post onvoorzien</p> <p><b>Vervroegde aflossing RBS</b></p> <p>Het college heeft ingestemd met de afkoop van een lening bij de Royal Bank of Scotland. Over de gehele looptijd 2017-2021 levert dit een incidenteel rentevoordeel op van 300 duizend euro. De kosten voor de afkoop bedragen 2,968 miljoen euro aan vooruit te betalen rente. Dit levert voor 2016 een incidenteel nadeel op. Dit nadeel wordt, conform het collegevoorstel, voor 1,141 miljoen euro verrekend met het beschikbare rentebudget 2017. Over de jaren 2018-2021 zal de vrijval door de afkoop voor in totaal 1,827 miljoen euro weer aan de algemene reserve worden toegevoegd.</p>	<b>1.141</b>
3.	Maatschappelijke Ontwikkeling	<p>Programma Cultuur - Deelprogramma Culturele Infrastructuur</p> <p><b>Noordelijk Scheepvaartmuseum</b></p> <p>Bij de gemeenterekening 2015 is voor de planontwikkeling scheepvaartmuseum 100 duizend euro als Extra Beleid toegekend. De periode van juli 2016 tot en januari 2017 is gebruikt voor een startup van het project. Er is een projectleider gezocht en gevonden. De opdracht, rollen, verantwoordelijkheden en financieel kader zijn in een projectbrief door gemeente en scheepvaartmuseum vastgesteld. Daarmee kan het project nu daadwerkelijk starten en zullen de voorbereidingskosten gemaakt gaan worden. De 100 duizend euro is daarom in 2016 nog niet besteed.</p>	<b>-100</b>
4.	Maatschappelijke Ontwikkeling	<p>Programma Sport - Deelprogramma Sportieve infrastructuur</p> <p><b>Stad in Beweging</b></p> <p>De skatebaan in het Diamantpark staat op de nominatie vervangen te worden. Hiervoor is in 2015 45 duizend euro extra beleid beschikbaar gesteld. Uit gesprekken met de buurt en vanuit het programma Sport en bewegende stad is gebleken dat de behoefte ruimer is. Vanuit dit programma hebben we 50 duizend euro beschikbaar gesteld voor een betere verbinding tussen de Sport/spellocaties in de wijk Vinkhuizen en Sportpark Vinkhuizen. Er wordt nauw samengewerkt met onder andere scholen, organisaties in de wijk, sportverenigingen, Instituut voor Sportstudies en het Huis voor de sport. Ook vindt er intensief overleg plaats met bewoners uit de verschillende doelgroepen. Hierdoor heeft het project wel vertraging opgelopen, waardoor de</p>	<b>-95</b>

		middelen hiervoor ingezet zullen worden in 2017. In 2017 worden ook een pannakooi, voetbalmuur en mogelijkheden tot fitness gefinancierd op de plek Laanhuizen / Noorderpoort.	
5.	GMT	<p>Programma College en Raad - Deelprogramma College en Raad</p> <p><b>Trainees</b></p> <p>Uw raad heeft bij de jaarrekening 2015 500 duizend euro beschikbaar gesteld voor 15 extra trainees plaatsen. Daarnaast is door uw raad besloten (rv integrale afweging) dit als extra beleid te beschouwen. De middelen in juni 2016 beschikbaar zijn gesteld en het traineeprogramma is in november 2016 is gestart, en heeft een doorloop in 2017.</p>	<b>-475</b>
6.	SB	<p>Programma Onderhoud en Beheer - Deelprogramma Kwaliteit leefomgeving</p> <p><b>Gladheid Gele stenen</b></p> <p>Uw raad heeft in 2015 voor drie jaar 3 x 170 duizend euro ter beschikking gesteld aan extra beleidsmiddelen voor de problematiek van gladheid van de gele stenen in de binnenstad. Van het bedrag voor de jaarschijf 2016 is 20 duizend euro uitgegeven aan onderzoek (monitoren, proeven met de bestaande steen en het zoeken naar een nieuwe steen). In afwachting van een definitieve aanpak op grond van de onderzoeksresultaten is de oorspronkelijk voorgestelde integrale opruiming uitgesteld.</p>	<b>-150</b>
7.	SB	<p>Programma Kwaliteit van de leefomgeving - Deelprogramma Kwaliteit van de leefomgeving</p> <p><b>Groot onderhoud en renovatie Kinderboerderij Stadspark</b></p> <p>Uw raad heeft voor 2014 en 2015 jaarlijks 250 duizend beschikbaar gesteld aan extra beleidsmiddelen voor grootonderhoud en renovatie van de kinderboerderij stadspark. In 2015 is 100 duizend euro hiervan gebruikt en in het jaar 2016 is van de kinderboerderij Stadspark het plan voor het opknappen van de dierenverblijven voor 150 duizend euro uitgevoerd.</p>	<b>-250</b>
8.	EZ	<p>Programma Economie - Deelprogramma Diversen</p> <p><b>G-kwadraat</b></p> <p>In het rv integrale afweging is beargumenteerd dat de middelen G-kwadraat gedurende de periode van het programma een gesloten systeem zijn en dus meegaan naar een volgend jaar.</p>	<b>-687</b>
9.	GMT	<p>Programma Algemene Ondersteuning - Deelprogramma Algemene Ondersteuning</p> <p><b>Friciekosten reorganisatie</b></p> <p>Het frictiebudget (extra beleid) wordt gebruikt voor het dekken van doorlopende loonkosten voor (toekomstige) herplaatsers als gevolg van reorganisaties die we als gemeente hebben uitgevoerd. Door een per saldo meevallende realisatie, met name als gevolg van een lager dan verwachte bijdrage aan het SSC is een voordeel ontstaan in 2016. De verwachting is dat dit voordeel in latere jaren nog nodig zal zijn.</p>	<b>-941</b>
10.	SB	<p>Programma Kwaliteit van de leefomgeving – Deelprogramma Kwaliteit van de leefomgeving</p> <p><b>Geluid reducerend asfalt</b></p> <p>Resultaten met betrekking tot Geluid reducerend afval worden verrekend met de reserve de reserve Geluidsreducerend asfalt. Voor 2016 is een resultaat gerealiseerd van 25 duizend euro nadelig. Dit resultaat is per abuis niet opgenomen in het nieuwe kader op te nemen bestemmingsvoorstellen bij de rekening (rv integrale afweging). Voorgesteld wordt dit resultaat op te nemen in de</p>	<b>25</b>

		categorie bijzonder resultaat.	
11.	MO	<p>Programma Welzijn, Gezondheid en Zorg - Deelprogramma divers <b>WMO / VSD</b></p> <p>Voor het kunnen opvangen van het risico vernieuwing sociaal domein is bij de rekening 2015 de bestaande reserve WMO verbreed naar de reserve Vernieuwing Sociaal Domein (VSD). Deze reserve heeft als doel schommelingen op te vangen bij de uitvoering van de taken vanuit VSD. Dit betreft niet meer alleen de uitvoering van bestaande taken, maar ook voor het opvangen van schommelingen bij de uitvoering van taken op het gebied van Jeugd.</p> <p>Het resultaat VSD is bij de rekening 2016 vastgesteld op een nadeel van 3,1 miljoen euro. Het maximum van de reserve WMO/VSD is bij de jaarrekening 2015 vastgesteld op 4 miljoen euro. In de begroting voor 2017 is een onttrekking van 4,15 miljoen euro opgenomen en een toevoeging van 3,35 miljoen euro. Na verrekening van de begrote reservemutaties 2017, is de stand van de reserve per 31/12/2017 2,362 miljoen euro. Dit is het deel van het resultaat 2016 wat we kunnen verrekenen met de reserve. De stand van de reserve mag niet negatief zijn. Daarmee komt de stand van de reserve per 31-12-2017 uit op 0 euro. Hierop komen wij bij het opstellen van de begroting 2018 op terug.</p>	<b>2.362</b>
12.	GMT	<p>Programma College en Raad- Deelprogramma College en Raad <b>Flankerend beleid</b></p> <p>In 2009 is de vroegere ziektekostenregeling voor ambtenaren opgegaan in een groter samenwerkingsverband met andere verzekeringsmaatschappijen. Als gevolg daarvan is de regeling IZA-Nederland geliquideerd. Het liquidatiesaldo is aan de vroegere deelnemers, waaronder de gemeente Groningen, uitgekeerd. Destijds is met de bonden afgesproken om de ontvangen uitkering van circa 5 miljoen euro te besteden aan flankerend beleid voor herplaatsing van medewerkers in het kader van bezuinigingsoperaties.</p> <p>Eind 2016 is de stand van de reserve 3,473 miljoen euro. Jaarlijks wordt bij de begroting een bedrag onttrokken aan de reserve om de begrote kosten voor flankerend beleid te dekken. Hiervan blijkt bij de rekening 378 duizend euro niet nodig te zijn geweest.</p>	<b>-378</b>
13.	SO	<p>Programma Diversen – Deelprogramma Diversen <b>Grondzaken</b></p> <p>Voor het kunnen opvangen van exploitatieschommelingen en risico's binnen het Grondbedrijf is het resultaat grondzaken (grondexploitaties en grondbezit) door uw raad als bijzonder resultaat vastgesteld. De resultaten grondzaken worden met de reserve grondzaken verrekend. Het resultaat over 2016 bedraagt 1,5 miljoen nadelig.</p>	<b>1.522</b>
14.	SO	<p>Programma Diversen - Deelprogramma Diversen <b>SIV</b></p> <p>Resultaten op projecten Stedelijk Investeringsfonds (SIV) zijn door uw raad benoemd als bijzonder resultaat. Resultaten op de projecten worden met de reserve SIV verrekend. In bijlage 7 in de gemeenterekening 2016 is de onderbouwing hiervan opgenomen.</p>	<b>-6.161</b>
15.	SO	<p>Programma Verkeer - Deelprogramma Parkeren <b>Parkeerbedrijf</b></p> <p>Op basis van de meerjarenprognose parkeerbedrijf was voor 2016 een winst voorzien van 446 duizend euro (dit bedrag is op begrotingsbasis</p>	<b>-1.471</b>



		toegevoegd aan de reserve Parkeren). Het resultaat van het Parkeerbedrijf is voor 2016 uitgekomen op 1,471 miljoen positief. Inclusief de begrote winst 2016 bedraagt het resultaat parkeerbedrijf over 2016 1,917 miljoen euro positief. Het resterende bedrag van 1,471 miljoen euro voegen we toe aan de reserve Parkeerbedrijf om toekomstige schommelingen in het resultaat op te kunnen vangen.	
16.	SO	<p>Programma Divers - Deelprogramma Divers</p> <p><b>Bovenwijkse voorzieningen</b></p> <p>In 2014 heeft uw raad besloten dat als gevolg van een stelselwijziging de resultaten bovenwijkse voorzieningen te beschouwen als bijzonder resultaat. Door de stelselwijziging komen investeringen die betrekking hebben op bovenwijkse voorzieningen vrij in de grondexploitaties doordat deze moeten worden geactiveerd. De resultaten die hierdoor bij de jaarrekening worden verrekend met de daarvoor bestemde reserve ontstaan moeten beschikbaar blijven ter dekking van de kapitaallasten voor de resterende looptijd van de bovenwijkse voorzieningen. Deze resultaten bovenwijkse voorzieningen verrekenen we met de reserve 'bovenwijkse voorzieningen'. In 2016 is er sprake van een nadeel van 1,8 miljoen euro.</p>	<b>1.784</b>
17.	SB	<p>Programma Kwaliteit van de leefomgeving- Deelprogramma Kwaliteit van de leefomgeving</p> <p><b>Exploitatie begraafplaatsen</b></p> <p>Het bijzonder resultaat van de kostendekkende exploitatie begraven onttrekken we aan de reserve afkoopsommen begraven.</p>	<b>140</b>
18.	SB	<p>Programma Kwaliteit van de Leefomgeving- Deelprogramma Kwaliteit van de Leefomgeving</p> <p><b>Groot Onderhoud openbare ruimte</b></p> <p>Om de middelen voor groot onderhoud openbare ruimte beschikbaar te houden voor de projecten waarvoor ze begroot zijn maar door allerlei redenen (o.a. afstemming met bewoners) nog niet zijn uitgevoerd is het resultaat hierop door uw raad als bijzonder vastgesteld. In 2016 zijn de projecten de Hoogte (reconstructie van wegen infrastructuur), Reddingiusweg (herplant bomen) en Enexis Trafostations verdragd. Deze projecten ronden we af in 2017.</p>	<b>-417</b>
19.	Sport 050	<p>Programma Sport en bewegen - Deelprogramma Sportieve infrastructuur</p> <p><b>Kapitaallasten tbv co investeringsfonds sport</b></p> <p>Op 30 november 2016 heeft uw raad besloten de vrijval van kapitaallasten sportaccommodaties als bijzonder resultaat aan te merken ter dekking van toekomstige noodzakelijke sportinvesteringen volgens het Mulieronderzoek. Het resultaat van 767 duizend euro vrijval kapitaallasten sportaccommodaties voegen we toe aan de bestemmingsreserve (co)investeringsfonds sportaccommodaties.</p>	<b>-767</b>
20.	SSC	<p>Programma Jeugd en Onderwijs – Deelprogramma Onderwijskansen</p> <p><b>Resultaat onderwijshuisvesting</b></p> <p>Het resultaat op onderwijshuisvesting bedraagt 128 duizend euro negatief. Resultaten op onderwijshuisvesting zijn door uw raad benoemd als bijzonder. Resultaten verrekenen wij met de reserve onderwijshuisvesting.</p>	<b>128</b>
21.	SSC	<p>Programma Jeugd en Onderwijs- Deelprogramma Onderwijskansen</p> <p><b>Verkoop Helperwestsingel tbv kapitaallasten onderwijshuisvesting</b></p> <p>Het resultaat op onderwijshuisvesting wordt door uw raad als bijzonder resultaat beschouwd. Daarnaast besloot uw raad op 29 september 2010 vijf percelen te verkopen en de opbrengst in te zetten</p>	<b>-225</b>

		voor de dekking van kapitaallasten van de nieuw gerealiseerde VMBO-scholen. In 2016 hebben wij het gebouw aan de Helper Westersingel 98 verkocht voor een bedrag van 225 duizend euro. Wij voegen dit resultaat toe aan de daarvoor bestemde reserve VMBO NO/West.	
22.	SSC	<p>Programma Wonen– Deelprogramma Overig Wonen <b>Gresco</b></p> <p>De resultaten op energiebudgetten zijn sinds september 2013 door uw raad als bijzonder resultaat aangemerkt met als doel voordelen in te kunnen zetten voor o.a. businesscases op het gebied van energiebesparing. Het resultaat GRESKO wordt verrekend met de bestemmingsreserve GRESKO. De middelen in de reserve kunnen ingezet worden voor projecten op het gebied van energiebesparing en mogelijk hogere energiekosten. We voegen het positieve resultaat 2016 toe aan de bestemmingsreserve GRESKO.</p>	<b>-341</b>
23.	Werk	<p>Programma Werk en Inkomen - Deelprogramma Werk en Activering <b>Europese Subsidies (ESF)</b></p> <p>De gemeente Groningen is aangewezen als centrum gemeente voor het aanvragen van ESF-subsidies. Dit houdt in dat wij ESF-subsidie aanvragen voor de regio Groningen en de kop van Drenthe. De vrijval op ontvangen en rechtmatig verantwoorde ESF-subsidie wordt zoveel als mogelijk weer ingezet ter dekking van projecten die ook weer in aanmerking kunnen komen voor Europese subsidie. Deze vrijval valt onder de categorie 'bijzonder resultaat'.</p> <p>Op deze manier kunnen we het totaal aan beschikbare middelen in het kader van de bestrijding van de werkloosheid verhogen om een nog hoger resultaat te bereiken op het gebied van arbeidsintegratie. Conform het kader voor resultaatbestemming voegen wij het resultaat op ESF-subsidies, waarvan de afrekening in 2016 heeft plaatsgevonden, toe aan de nieuw te vormen reserve ESF.</p>	<b>-656</b>
24.	SO	<p>Programma Kwaliteit Leefomgeving - Deelprogramma Kwaliteit leefomgeving <b>Resultaten Bodem tlv reserve bodemsanering</b></p> <p>De reserve bodemsanering dient voor de dekking van kosten van bodemsaneringen die niet uit andere bronnen gefinancierd kunnen worden. Daarnaast is deze reserve specifiek bestemd voor het afdekken van eventuele schadeclaims betreffende in het verleden door de gemeente uitgegeven grond, alsmede claims van de rijksoverheid in verband met ongerechtvaardigde verrijking en de sliksanering. Het resultaat bodem in 2016 is 164 duizend euro nadelig. Dit resultaat kan beschouwd worden als een bijzonder resultaat, maar is echter niet als zodanig verwerkt in het nieuwe kader Op te nemen bestemmingsvoorstellen. Ons voorstel is om dit resultaat op te nemen in het kader en het nadelige resultaat te verrekenen met de daarvoor bestemde reserve.</p>	<b>164</b>
25.	Inkomens dienstverlening	<p>Programma Werk en Inkomen - Deelprogramma Inkomen en armoedeverlichting <b>Experiment Bijstand op Maat</b></p> <p>In 2016 zijn de voorbereidingen getroffen en is de dekking voor het experiment "Bijstand op maat" grotendeels geregeld. Het was de bedoeling om in 2016 al te starten maar in 2017 gaat het experiment</p>	<b>-200</b>

		"Bijstand op maat" beginnen op basis van de AMvB Tijdelijk besluit experimenten Participatiewet. Vanuit het Participatiebudget 2016 hebben we hiervoor 200 duizend euro gereserveerd. Het gaat om een meerjarig project.	
26.	MO	<p>Programma Welzijn, Gezondheid en Zorg - Deelprogramma Sociaal Klimaat</p> <p><b>Wijken voor Jeugd</b></p> <p>Bij Wijken voor Jeugd is een voordelig resultaat van 90 duizend euro. In 2017 wordt dit bedrag ingezet om het basisonderwijs een verdiepende training 'Reflectieve Praktijk' aan te bieden die voortbouwt op de training Meldcode kindermishandeling. De uitvoering van dit project wordt doorgeschoven naar 2017.</p>	-90
27.	PD	<p>Programma Stadhuis en Stadje - Deelprogramma Publieke Dienstverlening</p> <p><b>Projectkosten Noordelijk Belastingkantoor</b></p> <p>De oprichting van het NBK brengt incidentele project- en frictiekosten met zich mee. Bij de vaststelling van de begroting 2017 heeft uw raad middelen beschikbaar gesteld voor de periode 2017-2019. Naast deze middelen is in 2016 450 duizend euro beschikbaar gesteld voor voorbereidingskosten. Deze lasten zijn gedekt uit de Algemene Egalisatie Reserve. Het positieve resultaat van 368 duizend euro over 2016 houden we beschikbaar voor de doorloop tot eind 2019.</p>	-368
28.	SO	<p>Programma Verkeer- Deelprogramma Openbaar vervoer</p> <p><b>Budget Knoop Groningen</b></p> <p>Budget Knoop Groningen (V 14,9 miljoen euro)</p> <p>De provincie Groningen is risicodragend verantwoordelijk voor de uitvoering van de Groningen Spoorzone en heeft eerder een budget beschikbaar gesteld voor de 'Knoop Groningen' van 234,5 miljoen euro. In dit bedrag is rekening gehouden met een gemeentelijke bijdrage van 14,9 miljoen euro. De uitbetaling van deze gemeentelijke bijdrage aan de provincie is opgenomen in de begroting 2016. Echter de uitbetaling hiervan heeft in 2016 niet plaatsgevonden. Het bedrag dient echter beschikbaar te blijven voor de 'Knoop Groningen'.</p> <p>Aankoop pand PostNL (N 5,5 miljoen euro)</p> <p>Het pand van PostNL is aangekocht via de strategische Grondbank 1, voor een bedrag van 7,45 miljoen euro. Het pand is nodig zodat er in plaats van een lange tunnel, een korte tunnel onder het spoor kan worden gerealiseerd. De inbreng van de gronden die benodigd zijn voor realisering van de spoorinfra bedraagt 5,5 miljoen euro. Deze investering wordt verrekend met de bijdrage van de gemeente Groningen ad 5,5 miljoen aan het budget Spoorzone Groningen (gefinancierd uit het budget Raamwerk Regiorail). Binnen dit project wordt de bijdrage 5,5 miljoen gefinancierd uit de besparing tussen de kosten van een lange tunnel en de korte tunnel. Hiermee is de koopsom in zijn totaliteit gedekt. Echter nog niet administratief afgewikkeld in 2016, waardoor er in 2016 hier een nadeel ontstaat van 5,5 miljoen euro. Met deze verrekening loopt het een en ander weer glad.</p> <p>Per saldo bedraagt het resultaat 9,4 miljoen en voorgesteld wordt om het geld toe te voegen aan de reserve Regio Specifiek Pakket ZZL</p>	-9.400

29.	SO	<p>Programma Wonen – Deelprogramma Overig Wonen  <b>Implementatie Omgevingswet 2016 - 2019</b>  De Omgevingswet wordt gezien als een forse stelselwijziging. De Omgevingswet zal naar verwachting in 2019 in werking treden. De invoering heeft grote gevolgen voor ons beleid maar ook voor onze processen rondom vergunningverlening, toetsing en handhaving. De omgevingswet vereist daarnaast toegankelijke en transparante gegevens en digitaal gegevensbeheer: open data. Burgers en initiatiefnemers moeten digitaal direct kunnen beschikken over alle relevante informatie. Bij de jaarrekening 2015 heeft uw raad 500 duizend euro beschikbaar gesteld voor 2016 en bij de begroting 2017 heeft uw raad 450 duizend euro voor 2017, 450 duizend euro voor 2018 en vanaf 2019 250 duizend euro structureel beschikbaar gesteld. Looptijd project: 2016 t/m 2019 (afhankelijk van besluit invoering omgevingswet + 5 jaar verdere implementatie). Het positieve resultaat over 2016 beschikbaar houden we beschikbaar voor de verwachte doorloop tot eind 2019.</p>	<b>-61</b>
30.	SO	<p>Programma Verkeer - Deelprogramma Auto  <b>Plankosten westelijke ringweg</b>  Uw raad heeft op 8 juni 2016 400 duizend euro beschikbaar gesteld voor de plankosten Verkenning Westelijke Ringweg. De kosten worden voor 300 duizend euro gedekt uit de extra beleidsmiddelen 2016 "Interne plankosten ZRW, spoorse projecten en andere bereikbaarheidsprojecten", zoals opgenomen in de gemeentebegroting 2016, en voor 100 duizend euro uit het resultaat jaarrekening 2014, reservering aanpak ringwegen/spaarregeling ringwegen. Het positieve resultaat van 400 duizend euro houden we beschikbaar voor de verwachte doorloop tot eind 2019.  Daarnaast zouden de extra beleidsmiddelen 'Interne plankosten ZRW, spoorse projecten en andere bereikbaarheidsprojecten' van 127 duizend euro in eerste instantie gebruikt worden voor de voorfinanciering van extra rentelasten voor de uitvoering van de visie 'Bestemming Binnenstad'. Dit zou dan in 2017 hiermee weer verrekend worden. Dit bleek achteraf niet nodig, waardoor dit bedrag vrijvalt bij de rekening 2016. Het voorstel aan uw raad is om het resterende bedrag van 127 duizend euro voor het oorspronkelijke doel te behouden.</p>	<b>-527</b>
31.	SSC	<p>Programma Algemene Ondersteuning - Deelprogramma Algemene Ondersteuning  <b>E HRM</b>  Voor de invoering van het personeelsinformatie- en administratieve systeem e-HRM is vanuit bestaande budgetten bestemd voor bedrijfsvoeringsactiviteiten in de jaren 2016-2018 in totaal een incidenteel bedrag van 1,23 miljoen euro beschikbaar gesteld c.q. gereserveerd (420 duizend euro in 2016, 460 duizend euro in 2017 en 350 duizend euro in 2018).  Het project is opgedeeld in drie fasen (lees jaren), 2016 stond in het</p>	<b>-58</b>

		<p>teken van de oplevering van het deel van het systeem rond salarissen, IKB, verlof en verzuim. Fase 2 staat in het teken van uitrollen van een groot aantal nieuwe modules en het verder verbeteren en verfijnen van het systeem.</p> <p>In 2017 wordt eveneens verder ingezet op opleiding.</p> <p>Het positieve resultaat 2016 zetten we in voor de doorloop van dit project in 2017.</p>	
32.	SSC	<p>Programma Algemene Ondersteuning - Deelprogramma Algemene Ondersteuning</p> <p><b>Outsourcing ICT</b></p> <p>In de begroting houden we rekening met een bezuinigingstaakstelling van 5 miljoen euro door outsourcing van de ICT-dienstverlening. Adviesbureau Quint heeft in 2015 onderzocht op welke wijze deze taakstelling gerealiseerd kan worden. De totale kosten om de bezuiniging te realiseren zijn 15 miljoen euro. Deze middelen zijn in de begroting 2017 voor de komende vier jaren beschikbaar gesteld of gereserveerd.</p> <p>De totale doorlooptijd van de businesscase is 7 jaar (tot 2022). De Europese aanbesteding voor de outsourcing van generieke ICT is later gestart dan aanvankelijk gepland. Een deel van de kosten wordt daardoor niet in 2016 maar in 2017 gemaakt. Daarnaast zijn we nog bezig met het definiëren van projecten voor de standaardisatie en rationalisatie van ons applicatielandschap. Het beschikbare budget voor de uitvoering van deze projecten is daardoor nog beperkt besteed, maar blijft in 2017 wel noodzakelijk. Het positieve resultaat 2016 houden we beschikbaar voor de doorloop in 2017.</p>	-610
33.	SSC	<p>Programma Algemene Ondersteuning - Deelprogramma Algemene Ondersteuning</p> <p><b>Programma Basis- en Kernregistraties</b></p> <p>Het gebruik van de basisregistraties (denk hierbij aan bijvoorbeeld de basisregistratie personen en de basisregistratie adressen en gebouwen) dient volgens landelijke richtlijnen te gebeuren. Hierbij gaat het om het niet gebruiken van separate gegevensregistraties, de plicht van melden van vermoedde fouten en het niet onnodig uitvragen van gegevens. De voormalige programmaorganisatie is in april 2016 ontbonden en er is een nieuwe projectorganisatie opgezet. Dit was nodig, maar heeft tot vertraging geleid waarbij ook kosten uitgesteld zijn. Het voortschrijdend inzicht in de loop van 2016 is dat de aansluiting van systemen niet gelijktijdig kan, maar dat eerst de aansluiting van de BAG op de Makelaarsuite en Cipers (het burgerzakenpakket) voltooid moet worden, voordat overige aansluitingen gelegd kunnen worden.</p> <p>In 2014 en 2015 is jaarlijks 500 duizend euro voor dit onderwerp beschikbaar gesteld. Het project zou in 2016 zijn afgerond, maar loopt nog door tot in 2017. Het resultaat van 2016 houden we beschikbaar voor de uitloop naar 2017.</p>	--218
34.	SO	<p>Programma Divers - Deelprogramma Divers</p> <p><b>Plankosten meerjarige projecten</b></p> <p>In 2015 heeft uw raad een plankostenkrediet beschikbaar gesteld voor het project "Extra Sneltrain Groningen - Leeuwarden" van 50 duizend euro te dekken uit extra beleidsmiddelen 2015 "Plankosten Overige bereikbaarheidsprojecten". Voorgesteld wordt dit budget beschikbaar</p>	-816

		<p>te houden voor de doorloop van het project. Het betreft hier een meerjarig project, voorgesteld wordt dit project toe te voegen als meerjarig project aan het kader op te nemen bestemmingsvoorstellen jaarrekening.</p> <p>Bij de jaarrekening 2014 is 600 duizend euro beschikbaar gesteld voor de plankosten Zuidelijke Ringweg. Dit ter dekking van de tariefsverschillen c.q. niet door de ZRW gefinancierde kosten. Dit saldo is destijds toegevoegd aan de rekening-courant ZRW, die tot en met 2015 onderdeel was van het onderhanden werk. Met ingang van 2016 is deze administratieve verwerkingswijze niet meer mogelijk. Per 31 december 2016 bedraagt het saldo 520 duizend euro. Voorgesteld wordt dit budget beschikbaar te houden voor de doorloop van het project. Het betreft hier een meerjarig project, voorgesteld wordt dit project toe te voegen als meerjarig project aan het kader op te nemen bestemmingsvoorstellen jaarrekening.</p> <p>Extra beleid plankosten Cultuurcluster Ebbingekwartier. Vanuit extra beleidsmiddelen 2016 is 250 duizend euro beschikbaar gesteld voor de plankosten cultuurcluster Ebbingekwartier. Hiervan is in 2016 4 duizend euro uitgegeven. Voorgesteld wordt het resterende budget van 246 duizend euro beschikbaar te houden voor de doorloop van het project, en dit project toe te voegen als meerjarig project aan het kader op te nemen bestemmingsvoorstellen jaarrekening.</p>	
35.	SSC	<p>Programma Algemene middelen – Deelprogramma Algemene Middelen</p> <p><b>Zaakgericht werken</b></p> <p>Het programma zaakgericht werken is gestart in 2015 en loopt naar verwachting door tot en met 2018. Het programma zaakgericht werken is opgenomen in het kader Op te nemen bestemmingsvoorstellen bij de rekening onder de meerjarige projecten. Zowel positieve als negatieve resultaten dienen binnen de looptijd van het project te worden bestemd voor de volgende jaarschijf. Voorgesteld wordt om het negatieve resultaat van 98 duizend euro over 2016 te verrekenen met het beschikbare budget voor de jaarschijf 2017.</p>	<b>98</b>
36.	Vastgoed	<p>Programma Algemene Middelen– Deelprogramma Algemene middelen</p> <p><b>Programma vastgoed</b></p> <p>Het programma vastgoed is door het college aangemerkt als meerjarenproject waarbij het resultaat van 2016 als bestemmingsresultaat meegenomen wordt naar 2017. De dekking van dit programma is gevonden in het budget DOIB voor een bedrag van 150 duizend euro. Eind 2016 bestaat het resultaat op dit project 38 duizend euro. Aangezien het project doorloopt naar 2017 stellen wij voor dit resultaat 38 duizend euro te bestemmen voor de afronding van het programma in 2017.</p>	<b>-38</b>
37.	Maatschappelijke Ontwikkeling	<p>Programma Welzijn, Gezondheid en Zorg – Deelprogramma Preventie en Zorg</p> <p><b>Actualisatie decentralisatie uitkering Maatschappelijke Opvang</b></p> <p>De middelen voor de taak 'maatschappelijke opvang' worden verdeeld over de centrumgemeenten, waarvan Groningen er één is. Met de decembercirculaire 2016 is de decentralisatie uitkering Maatschappelijke Opvang over 2015 verhoogd met 27 duizend euro.</p>	<b>-27</b>

		Dit bedrag is door uw raad bij het vaststellen van de decembercirculaire bestemd voor het budget Maatschappelijke opvang 2017.	
38.	SO	<p>Programma Wonen – Deelprogramma Kwaliteit woningvoorraad</p> <p><b>Middelen decembercirculaire Energiebesparing en audits</b></p> <p><b>Toezicht energie audits</b></p> <p>Voor het toezicht op de vierjaarlijkse uitvoering van energie audits door grote ondernemingen hebben we de extra middelen ontvangen via het gemeentefonds (taakmutatie) in 2016/. Het restant van deze extra middelen à 55 duizend euro hevelen we over naar 2017 voor de uitvoering van deze taken.</p> <p><b>Innovatieve aanpak energiebesparing</b></p> <p>In totaal 20 gemeenten hebben als trekker in hun regio in 2016 een bijdrage ontvangen voor de uitvoering van regionale innovatieve aanpakken gericht op energiebesparing in de particuliere woningvoorraad. Het doel is om de verduurzaming van deze woningvoorraad op te schalen en te versnellen, met energieneutraliteit minimaal als stip op de horizon. Dit gebeurt in regionale coalities van gemeenten, bedrijven en andere stakeholders. Met het vaststellen van de december circulaire door uw raad is het restant van de extra decentralisatie uitkering innovatieve aanpak energiebesparing van 50 duizend euro in 2016 bestemd voor 2017 voor de uitvoering van deze taken.</p>	<b>-105</b>
39.	GMT	<p>Programma Welzijn, gezondheid en zorg – deelprogramma Preventie en zorg</p> <p><b>Verhoogde asielinstroom</b></p> <p>Gemeenten ontvangen extra middelen in verband met de verhoogde asielinstroom. Toekenning van de bedragen per vergunninghouder vindt achteraf plaats op basis van de realisatiecijfers per gemeente van het COA/Opnieuw Thuis en heeft alleen betrekking op de periode 1 januari 2016 tot en met 31 december 2017. In 2016 heeft de Gemeente Groningen 1,5 miljoen euro ontvangen en 6 ton besteed. Conform eerdere besluitvorming naar aanleiding van de decembercirculaire 2016, zetten we het resultaat 2016 in voor de verhoogde asielinstroom 2017.</p>	<b>-862</b>
40.	SSC	<p>Programma Stadhuis en Stadje- Deelprogramma Communicatie met de burger</p> <p><b>Projectstimuleringsregeling Interreg V</b></p> <p>Deze gelden zijn een stimuleringssubsidie (vanuit de projectstimuleringsregeling Interreg V) van de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO) voor het VB Interregproject “Like! Building a local digital innovation culture”.</p> <p>Het drie-jarige Interreg VB project is in 2016 gehonoreerd. Deze gelden zijn de co-financiering van de inhoudelijke projectactiviteiten voor het jaar 2017.</p>	<b>-24</b>
41.	MO	<p>Programma Welzijn, Gezondheid en Zorg- Deelprogramma Preventie en zorg</p> <p><b>Vrouwenopvang</b></p> <p>Voor de opvang van slachtoffers van geweld in huiselijke kring ontvangt Groningen als centrumgemeente Vrouwenopvang middelen. Centrumgemeenten hebben een regierol bij de opvang en ontvangen ook de financiële middelen. We houden het resultaat 2016</p>	<b>-195</b>

		beschikbaar voor de regio.	
42.	CS	<p>Programma Economie en werkgelegenheid- Deelprogramma Groningen Kennisstad</p> <p><b>Akkoord van Groningen</b></p> <p>Uw raad heeft voor de uitvoering van het Akkoord van Groningen 2016 500 duizend euro beschikbaar gesteld. Daarnaast leveren de kennisinstellingen RUG, UMCG en Hanzehogeschool Groningen samen ook 500 duizend euro ten behoeve van de campagne City of Talent en andere Akkoordprojecten. In totaal was er voor de uitvoering dus 1,0 miljoen euro beschikbaar. Hiervan resteert 197 duizend euro. De helft hiervan behoort de kennisinstellingen toe.</p> <p>In afwachting van het afronden van de economische merkpositionering van Groningen zijn niet alle middelen voor City of Talent in 2016 ingezet. Dit verklaart het overschot uit 2016. Met het gereed komen van deze merkpositionering en de koppeling die hierin met City of Talent wordt voorgesteld, verwachten wij een intensivering van communicatiemiddelen in 2017. Wij zetten daarom het overschot uit 2016 in voor 2017.</p>	<b>-197</b>
43.	CS	<p>Programma Veiligheid - Deelprogramma Integriteit en veiligheid</p> <p><b>Veiligheidshuis</b></p> <p>Het Veiligheidshuis Groningen is een regionaal samenwerkingsverband tussen justitiële partners, zorginstellingen en gemeenten. De verschillende partners versterken elkaar, elk vanuit hun eigen expertise en perspectief. Dit maakt het oplossen van complexe problemen makkelijker. De deelnemende partners dragen elk bij in de exploitatielasten van het veiligheidshuis. Het exploitatieresultaat over 2016 bedraagt 14 duizend euro. Wij voegen het resultaat uit 2016 toe aan de exploitatie 2017.</p>	<b>-14</b>
44.	MP	<p>Programma Werk - Deelprogramma Werk en inkomen</p> <p><b>Sectorplannen SW Organisaties 'Dwarskijkers'</b></p> <p>Landelijk zijn er middelen beschikbaar gesteld voor de innovatie en transformatie van de sociale werkvoorziening. Groningen heeft hiervoor als centrumgemeente van de arbeidsmarktregio in 2015 incidenteel 2,2 miljoen euro ontvangen. Op deze manier zijn er middelen beschikbaar om maatregelen te kunnen nemen die bijdragen aan de veranderde rol die SW organisaties spelen bij de uitvoering van de Participatiewet. Het grootste deel van het ontvangen bedrag is doorgegeven aan de SW organisaties in de regio. Het resterende bedrag van 0,2 miljoen euro willen we inzetten om de aanbevelingen uit het onderzoek 'dwarskijkers' te kunnen realiseren.</p>	<b>-268</b>
45.	Werk	<p>Programma Werk – Deelprogramma Werk en Activering</p> <p><b>Samenwerkingsverband Werk in Zicht</b></p> <p>Werk in Zicht (WIZ) is een regionaal samenwerkingsverband voor de arbeidsmarktregio Groningen, bestaande uit 27 gemeenten uit Groningen, Noord-Drenthe en UWV. De regio is opgedeeld in vier subregio's. Eén van de subregio's is Centraal . De stad Groningen maakt hiervan deel uit naast nog een aantal andere gemeenten in de directe omgeving. Gemeente Groningen is centrumgemeente voor regionale samenwerking en voor de subregio Centraal. Het samenwerkingsverband wordt ondersteund door team regio ondersteuning WIZ. De kosten voor dit team worden gefinancierd</p>	<b>-182</b>



		uit bijdragen van de deelnemers, ESF subsidie en bijdragen van derden (zoals provincie Groningen). In 2016 is het team opnieuw gepositioneerd. Niet alle regiomiddelen zijn besteed in 2016. De besteding loopt door naar 2017 en verder.	
46.	Werk	<p>Programma Werk en Inkomen - Deelprogramma Werk en Activering</p> <p><b>Vorming Regionaal werkbedrijf</b></p> <p>De invoering van de Participatiewet brengt met zich mee dat we mensen met een arbeidsbeperking zoveel mogelijk bij reguliere werkgevers aan het werk willen krijgen. Als arbeidsmarktregio Groningen zijn we verplicht te komen tot de vorming van een regionaal Werkbedrijf. Hoe die banen tot stand komen en hoe de koppeling wordt gemaakt tussen banen en werkzoekenden wordt geregeld in het Werkbedrijf. Onder een Werkbedrijf moet worden verstaan een bestuurlijk samenwerkingsverband van vertegenwoordigers van gemeenten, UWV en sociale partners (werkgevers(organisaties) en vakbonden. Als centrumgemeente voor de arbeidsmarktregio ontvangt Groningen voor de inrichting van het Werkbedrijf in totaal 1 miljoen euro, verdeeld over 2014, 2015 en 2016. De inrichting heeft een doorloop naar 2017.</p>	<b>-472</b>
47.	Werk	<p>Programma Werk en Inkomen - Deelprogramma Werk en A Activering</p> <p><b>Sectorplannen SW Organisaties rapportage en coördinatie centrumgemeente</b></p> <p>Landelijk zijn er middelen beschikbaar gesteld voor de innovatie en transformatie van de sociale werkvoorziening. Groningen heeft hiervoor als centrumgemeente van de arbeidsmarktregio in 2015 incidenteel 2,2 miljoen euro ontvangen. Op deze manier zijn er middelen beschikbaar om maatregelen te kunnen nemen die bijdragen aan de veranderde rol die SW organisaties spelen bij de uitvoering van de Participatiewet. Het grootste deel van het ontvangen bedrag is doorgegeven aan de SW organisaties in de regio. Het hier genoemde bedrag heeft betrekking op de coördinatie en rapportage door de centrumgemeente. De activiteit loopt door naar 2017.</p>	<b>-99</b>
48.	Diversen	<p>Programma Diversen- Deelprogramma Divers</p> <p><b>Resultaat DVO Ten Boer</b></p> <p>Het positieve resultaat op de dienstverleningsovereenkomst met Ten Boer voegen we toe aan de daarvoor bestemde reserve conform afspraken tussen de gemeente Ten Boer en de gemeente Groningen. Dit resultaat is per abuis niet opgenomen in het nieuwe kader op te nemen bestemmingsvoorstellen bij de rekening. Voorgesteld wordt dit resultaat op te nemen onder de categorie bijzonder resultaat</p>	<b>-79</b>
49.	SO / SB	<p>Programma Diversen – Deelprogramma Divers</p> <p><b>Storting Beklemd Reserve</b></p> <p>Middelen die zijn ingezet voor projecten mogen niet in mindering worden gebracht op het project zelf als hierdoor een negatieve boekwaarde ontstaat (als er meer middelen ingeboekt zijn dan er aan kosten is verantwoord), maar moeten worden opgenomen op de creditzijde van de balans. Van de eigen middelen die in deze projecten zijn ingeboekt wordt, voor het deel waardoor een negatieve boekwaarde ontstaat, voorgesteld deze te storten in een beklemd reserve ter dekking van de kapitaallasten. Het gaat ultimo 2016 om de volgende projecten:</p> <p style="text-align: right;">(x1000)</p>	<b>-30.655</b>

		Grote Markt 23.957 Winschoterdiep 841 Zuidelijke ringweg 200 Maatregelen A-kwartier 229 Herinrichting Boterdiep-Bloemstraat 229 Reitdiep 173 Kleine verkeersmaatregelen 270 Ov-as Busstation CS 564 Fietsstrategie 350 Transferium Hoogkerk 2.207 Verkeer&Parkeer Van Lenneplan 335 Speelvoorzieningen 256 Bessemoer <u>1.045</u> 30.655	
50.	Concern	Programma College en Raad – Deelprogramma College en Raad <b>Bestemming positief saldo rekening 2016 na bestemming</b> Wij stellen voor het resterende positieve saldo van de jaarrekening 2016 na verrekening van alle bestemmingsvoorstellen te bestemmen voor het terugdringen van het tekort BUIG in 2017. In onze brief van 7 oktober 2016 hebben wij u geïnformeerd over het verwachte tekort van 8,7 miljoen euro. Daarbij is aangegeven, dat als het resultaat bij de jaarrekening 2016 voldoende ruimte zou bieden om dit tekort op te lossen, we hiervoor een bestemmingsvoorstel in dienen. Wij stellen voor het rekeningresultaat na bestemming in te zetten voor het terugdringen van het verwachte tekort op de BUIG in 2017.	<b>-1.288</b>

## 2. Overzicht en toelichting voorstellen bestemming reserves Extra Beleid en wijzigingen in de reserves

Het geld dat in de begroting 2016 (en voorgaande jaren) is bestemd voor extra beleid is in 2016 nog niet allemaal besteed. Dit niet-bestede geld rekenen we niet bij het resultaat 2016, omdat afgesproken is dat extra beleidsgeld twee jaar beschikbaar blijft voor het gestelde doel. Conform die afspraak willen we nu een deel van het nog niet besteed extra beleidsgeld 2016 opnieuw bestemmen voor het oorspronkelijke doel. In onderstaand overzicht is te zien om welke posten en bedragen het gaat.

Uit de doorlichting van reserves die wij twee keer per jaar doen blijkt dat middelen uit reserves kunnen vrijvallen ten gunste van de algemene egalisatiereserve of dat een andere overboeking noodzakelijk is.

<b>Reserveposten extra beleid</b>		<b>In REB</b>
51	Cofinanciering Kennisprojecten	152
52	Duurzame ontwikkeling / ambitie energieneutraal 2025	87
53	Gebiedsgericht werken	1.341
54	Computers voor de minima	106
<b>Totaal Extra Beleid in reserve</b>		<b>1.686</b>

51.	Stads Ontwikkeling	<p>Programma Economie &amp; Werkgelegenheid – Deelprogramma Groningen Kennisstad</p> <p><b>Cofinanciering kennisprojecten</b></p> <p>Bij de vaststelling van de Gemeentebegroting 2011 heeft uw raad besloten een fonds van 1 miljoen euro in het leven te roepen voor de cofinanciering van kennisprojecten. Ultimo 2014 zijn alle middelen uit het fonds voor kennisprojecten geheel verplicht door subsidietoekenningen. Uitbetalingen zullen in de komende tijd plaatsvinden op basis van voortgangsrapportages over de projecten. Uw raad heeft op 24 januari 2014 een brief ontvangen over de projecten waaraan het cofinancieringsfonds is besteed. Voorgesteld wordt de middelen in de reserve extra beleid beschikbaar te houden voor dit doel.</p>	<b>152</b>
52.	Stads Ontwikkeling	<p>Programma divers - Deelprogramma divers</p> <p><b>Duurzame ontwikkeling / energieneutraal</b></p> <p>Voor het uitvoeren van het Masterplan Groningen Energieneutraal zijn vanuit extra beleid middelen beschikbaar gesteld. Voorgesteld wordt het bedrag in de REB beschikbaar te houden voor de ambities op het gebied van duurzaamheid (lopende verplichtingen en het nieuwe programma Groningen geeft energie 2015-2018).</p>	<b>87</b>
53.	CS	<p>Programma College en Raad – Deelprogramma College – en Raad</p> <p><b>Gebiedsgericht werken</b></p> <p>In het raadsvoorstel één integraal afwegingsmoment van 24 januari 2017 met registratienummer 6108694 is besloten voor de intensiveringsmiddelen gebiedsprogramma een tweejarige bestedingstermijn af te spreken. Naast het resultaat zal ook de reserve voor het gebiedsprogramma beschikbaar moeten blijven. De</p>	<b>1.341</b>

		reserve van 1,3 miljoen euro dient o.a. voor de dekking van vastgoed beijum en de heerdenaanpak, enkele projecten in West en het projectvoorstel "Oosterpark in Verbinding". Wij stellen daarom voor het volledige bedrag van 1.341 duizend euro te behouden voor het gebiedsprogramma 2017.	
54.	Werk en Inkomen	Programma Werk en Inkomen - Deelprogramma Inkomen <b>Computers voor de minima</b> In de reserve kinderfonds en armoede zit ultimo 2016 nog 106 duizend euro vanuit de regeling Pc's voor minimagezinnen. De PC minima regeling is medio 2013 gestopt. Het saldo in de reserve is nodig om de verplichtingen voor internet aansluitingen voor minima aan wie een PC is verstrekt te voldoen. Deze verplichting loopt door tot medio 2017.	<b>106</b>

<b>Overige mutaties in Reserves</b>		<b>Bedrag</b>
55	Verkiezingen	658
56	Wachtgeld en mobiliteit	42
57	WGA	1.000
58	Personeel in balans	147
59	Fricatiekosten Bezuinigingen 11-14	156
60	Kosten Dualisme	27
61	BWS (Besluit Woning gebonden Subsidies)	157
62	Wonen boven Winkels	1.000
63	Gemeentegaranties	150
64	Bouwleges	663
65	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	14.186
<b>Totaal mutaties in Reserves</b>		<b>18.186</b>

55.	PD	Programma Stadhuis en Stadje - Deelprogramma Publieke Dienstverlening <b>Verkiezingen</b> U heeft in maart 2017 besloten om voor de activiteit verkiezingen via het meerjarenbeeld middelen beschikbaar te stellen in het jaar dat ze nodig zijn. Deze werkwijze heeft als effect dat de reserve verkiezingen kan worden opgeheven en het saldo kan worden overgeboekt naar de Algemene Egalisatie Reserve (AER).	<b>658</b>
56.	IDV	Programma Werk en inkomen – Deelprogramma Inkomen en Armoedebestrijding <b>Wachtgeld en mobiliteit</b> De reserve Wachtgeld en mobiliteit is ingezet voor het bestemde doel. We stellen voor om de reserve op te heffen en het restant van 42 duizend euro over te hevelen naar de AER.	<b>42</b>
57.	SSC	Programma Algemene Ondersteuning – deelprogramma Algemene Ondersteuning <b>Reserve Werkherhvatting Gedeeltelijk Arbeidsongeschiktheid (WGA)</b> U heeft in maart 2017 besloten het resultaat WGA niet meer als bijzonder resultaat te beschouwen. Vanaf 2008 is het beschikbare structurele budget WGA in de begroting voldoende om de kosten te dekken. Dit brengt met zich mee dat de reserve WGA kan worden opgeheven en het saldo kan worden overgeboekt naar de	<b>1.000</b>

		AER.	
58.	GMT	<p>Programma Algemene Ondersteuning – Deelprogramma Algemene ondersteuning</p> <p><b>Reserve Personeel in Balans</b></p> <p>Deze reserve is nauw verwant aan het doel van de reserve frictiekosten reorganisatie. Voorgesteld wordt deze reserve omwille van administratieve eenvoud op te heffen en het restantbedrag van deze reserve ad 147 duizend euro toe te voegen aan de reserve frictiekosten reorganisatie.</p>	<b>147</b>
59.	GMT	<p>Programma Algemene Ondersteuning – Deelprogramma Algemene Ondersteuning</p> <p><b>Frictiekosten bezuiniging 11-14</b></p> <p>Deze reserve beoogt hetzelfde doel als de reserve frictiekosten Reorganisatie. Voorgesteld wordt deze reserve omwille van administratieve eenvoud op te heffen en het restantbedrag van deze reserve ad 156 duizend euro toe te voegen aan de reserve frictiekosten reorganisatie.</p>	<b>156</b>
60.	Bestuur	<p>Programma College en Raad – Deelprogramma College en Raad</p> <p><b>Kosten Dualisme</b></p> <p>De reserve is ingezet voor het bestemde doel. Voorgesteld wordt het restant van 27 duizend euro over te boeken naar de AER.</p>	<b>27</b>
61.	SO	<p>Programma Wonen – Deelprogramma Betaalbaarheid en Beschikbaarheid</p> <p><b>BWS (Besluit Woning gebonden Subsidies)</b></p> <p>Bij VGR-2016-II is besloten het restant-bedrag van de reserve BWS te laten vrijvallen (157 duizend euro). De regeling BWS bestaat niet meer. De reserve is ingezet voor het bestemde doel. Voorgesteld wordt om het restant van 157 duizend euro over te boeken naar de AER.</p>	<b>157</b>
62.	SO	<p>Programma Wonen - Deelprogramma Overig Wonen</p> <p><b>Wonen boven Winkels</b></p> <p>De stichting Wonen boven Winkels is in 2016 geliquideerd. De reserve stond tegenover het aandeelekapitaal. Het aanhouden van deze reserve is niet meer nodig. Voorgesteld wordt om het restant van 1 miljoen euro over te boeken naar de AER.</p>	<b>1.000</b>
63.	SO	<p>Programma Wonen - Deelprogramma Overig Wonen</p> <p><b>Gemeentegaranties</b></p> <p>De reserve is ingezet voor het bestemde doel. Voorgesteld wordt om het restant van 1 miljoen euro over te boeken naar de AER.</p>	<b>150</b>
64.	SO	<p>Programma Wonen – Deelprogramma Overig Wonen</p> <p><b>Bouwleges</b></p> <p>In maart 2017 heeft uw raad besloten het resultaat bouwleges niet meer als bijzonder resultaat te beschouwen. Dit besluit brengt met zich mee dat de reserve Bouwleges kan worden opgeheven en het saldo kan worden overgeboekt naar de AER.</p>	<b>663</b>
65.	SO	<p>Programma Wonen – Deelprogramma Overig Wonen</p> <p><b>Stimuleringsfonds Volkshuisvesting</b></p> <p>In maart 2017 heeft uw raad besloten het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting niet meer als bijzonder resultaat te beschouwen. Dit besluit brengt met zich mee dat de reserve kan worden opgeheven en het saldo kan worden overgeboekt naar de AER.</p>	<b>14.816</b>

### 3. Overzicht en toelichting nieuw in te stellen, op te heffen reserves en voorzieningen.

Achtereenvolgens komen aan de orde:

1. Reserves, nieuw in te stellen
2. Reserves, op te heffen
3. Voorzieningen, ingesteld in 2016

#### 1. Reserves nieuw in te stellen

Directie	Nieuwe Reserve	REDEN
Sport050	Co-investeringsfonds Sport	Het onlangs ingestelde (co)investeringsfonds sportaccommodaties is niet toereikend voor het doen van alle investeringen die vanuit het Mulierrapport worden voorgesteld. De vrijval op kapitaalslasten van sportaccommodaties kan de investeringscapaciteit vergroten. Om deze te reserveren willen we een bestemmingsreserve instellen.
Diversen	Beklemd reserve eigen bijdragen ter dekking kap lasten	Middelen die zijn ingezet voor projecten mogen niet meer in mindering worden gebracht op het project zelf als hierdoor een negatieve boekwaarde ontstaat (als er meer middelen ingeboekt zijn dan er aan kosten is verantwoord), maar moeten worden opgenomen op de creditzijde van de balans. Deze eigen middelen worden, voor het deel waardoor een negatieve boekwaarde ontstaat, gestort in een daarvoor in te stellen beklemd reserve ter dekking van de kapitaallasten.
Werk	ESF	De gemeente Groningen is aangewezen als centrum gemeente voor het aanvragen van ESF-subsidies. Dit houdt in dat wij ESF-subsidie aanvragen voor de regio Groningen en de kop van Drenthe. De vrijval op ontvangen en rechtmatig verantwoorde ESF-subsidie wordt zoveel als mogelijk weer ingezet ter dekking van projecten die ook weer in aanmerking kunnen komen voor Europese subsidie. Deze vrijval valt onder de categorie 'bijzonder resultaat'. Op deze manier kunnen we het totaal aan beschikbare middelen in het kader van de bestrijding van de werkloosheid verhogen om een nog hoger resultaat te bereiken op het gebied van arbeidsintegratie. Conform het kader voor resultaatbestemming stellen wij voor het resultaat op ESF-subsidies, waarvan de afrekening in 2016 heeft plaatsgevonden, toe aan de nieuw te vormen reserve ESF.

#### 2. Reserves, op te heffen

Directie	Op te heffen reserves	Reden
PD	Verkiezingen	Deze reserve kan, conform hetgeen besloten is in het raadsvoorstel Eén Integraal afwegingsmoment, worden opgeheven. Het restant van 658 duizend euro kan worden overgeboekt naar de AER.
IDV	Wachtgeld en mobiliteit	De reserve is ingezet voor het bestemde doel. Het restant van 42 duizend euro kan worden overgeboekt naar de AER.

SSC	Werkhervatting Gedeeltelijke Arbeidsongeschiktheid	Deze reserve kan, conform hetgeen besloten is in het raadsvoorstel Eén Integraal afwegingsmoment, worden opgeheven. Het restant van 1,0 miljoen euro kan worden overgeboekt naar de AER.
GMT	Personeel in Balans	Deze reserve is nauw verwant aan het doel van de reserve frictiekosten reorganisatie. Omwille van de administratieve eenvoud kan deze reserve worden opgeheven en het restant van 147 duizend euro kan worden overgeboekt naar de reserve frictiekosten reorganisatie.
GMT	Frictiekosten bezuinigingen	Deze reserve is nauw verwant aan het doel van de reserve frictiekosten reorganisatie. Omwille van de administratieve eenvoud kan deze reserve worden opgeheven en het restant van 156 duizend euro kan worden overgeboekt naar de reserve frictiekosten reorganisatie.
Bestuur	Kosten Dualisme	De reserve is ingezet voor het bestemde doel. Het restant saldo van 27 duizend euro kan worden overgeboekt naar de AER.
SO	Besluit Woning gebonden subsidies	De regeling voor woning gebonden subsidies bestaat niet meer. De reserve kan worden opgeheven en het restant saldo van 157 duizend euro kan worden overgeboekt naar de AER.
SO	Wonen boven Winkels	De stichting Wonen boven Winkels is geliquideerd. De reserve kan worden opgeheven. Het restant saldo van 1,0 miljoen euro kan worden overgeboekt naar de AER.
SO	Gemeentegaranties	De reserve is ingezet voor het bestemde doel. Het restant saldo van 150 duizend euro kan worden overgeboekt naar de AER.
SO	Bouwleges	Deze reserve kan, conform hetgeen besloten is in het raadsvoorstel Eén Integraal afwegingsmoment, worden opgeheven. Het restant saldo van 663 duizend euro kan worden overgeboekt naar de AER.
SO	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	Deze reserve kan, conform hetgeen besloten is in het raadsvoorstel Eén Integraal afwegingsmoment, worden opgeheven. Het restant saldo van 14,816 miljoen euro kan worden overgeboekt naar de AER.
SB	Riolering	Door gewijzigde BBV regels is het niet meer nodig om riolering als bijzonder resultaat te beschouwen. Bij de rekening 2014 is vanwege deze wijzigingen de reserve met het oorspronkelijke doel omgezet in een voorziening riolering. De stand van de reserve is ultimo 2016 nihil.
SB	Afvalstoffenheffing	In verband met gewijzigde BBV regels is de reserve afvalstoffenheffing bij de rekening 2014 omgezet in een voorziening afvalstoffenheffing. De stand van de reserve is ultimo 2016 nihil.

### 3. Voorzieningen, ingesteld in 2016

Directie	Nieuwe voorziening 2016	Reden
SO	Exploitatie Euvelgunne	Deze voorziening dient voor dekking van de compensatie voor de huur van pand Euvelgunne weg overeengekomen met de stichting het Viaduct voor de eerste vijf jaar.